Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

dari uidebitur, cum ita laudabitur, QVOMODO NVNC EST. non est fidētis hoc testimoniū, sed potius timentis. Herodi autē mādarā, ut mihi κατὰ μίνος scriberet, à quo adhuc nulla litera est. Vereor ne nihil habuerit, qd mihi cū cognoßē, iucūdū putaret fore. Quod ad Xenonē scripsisti, ualde mihi gratū est. Nihil enim deesse Ciceroni, cū ad officiū, tū ad existimationē meam pertinet. Flammam Flaminiū audio Romæ esse. Ad eū scripsi, me tibi mādasse per literas, ut de Montani negotio cū eo loquerere: & uelim cures epistolā, quā ad eum misi, reddendā, & ipse (quod cōmodo tuo fiat) cū eo colloquare. Puto siquid in homine pudoris est, præstaturū cū, ne pro se quodāmodo depēdatur. De Attica pergratū mihi fecisti, quòd curasti antè scirē recte esse, q̄ non belle fuisse. In Pōpeianū ueni v. Non. Mai. cū prid. (ut antea ad te scripsi) Puliā in Cumano collocauissem. Ibi mihi cum tuæ literæ tuæ sunt reditæ, quas dederas Demetrio libero prid. Kal. in quibus multa sapiēter, sed tamē alia (quē ādmodum tute scribebas) ut omne cōsiliū in fortuna pōsitū uideretur. Itaq; his de rebus ex tēpore, et coràm. De Buthrotio negotio utinā quidē Antoniū cōueniā: multū profectò proficiā: sed iō arbitrātur eū à Capua declinaturū: quò qdē metuo ne magno reip. malo uenerit: quod idē L. Cæsari uidebatur, quē prid. Neapoli affectū grauiter uiderā. Quāobrē ista tobis ad Kal. Iun. tractāda & perficiēda sunt. Sed hactenus. Q. filius ad patrē acerbißimas literas misit, quæ sunt reditæ, cū uenissemus in Pōpeianū: quarū tamen era caput, Aquiliā nouercā nō esse laturū. sed hoc tolerabile fortasse: illud uerò? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patrē, reliqua sperare ab Antonio. O perditū hominem. Sed μετάβασις. Ad Brutum nostrum, ad Cassium, ad Dolabellam

Quare abicies merc vereiel

RMK II. 2062/a
RMK. I. 1623a

Ex hic liber mihi Semper carus

d. 12. 1006

ÆLII DONATI

Viri Clarissimi

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS Methodus, Quæstiunculis puerilibus undique collectis illustrata,

Per

LEONHARDUM CULMANNUM
Creylshejmensem.

Et nunc plurimis Quæstionibus intersertis, ac quarundam Vocum in Ungaricum Idioma versione aucta; & à plurimis mendis repurgata.

CLAUDIOPOLI,
Annô 1701.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

THOMAS VENAT.

RIvulus è tenui ducit primordia topho,
Cujus nunc rapido fonte feruntur aquæ.
Surgit & immensus modico thesaurus ab ære,
Qui passim Cræsi vincere possit opes.
Et puer è parvis studiorum exordia poscit,
Donec sufficiat grandia scripta sequi.

AD STUDIOSUM ARTIUM
Liberalium Puerum,

Albertus Bassæus Scebrenensis:

HEus puer, heus! si docta virûm tibi nomina quæris,
Disce priùs quô sint pulchra paranda modô:
Grammaticæ doctis studium, dat fulcra basimque,
Artibus ingenuis fidus amicus id est.
O puer! hoc igitur toto conamine carpe,
Dilige, disce, vide, nocte dieque lege.
Ingratum verò quod si te deseret illud;
Barbarus, & sine ceu lumine cœcus eris.
Fabrica scripta ruet, longo nec tempore stabit;
Et fiet docto nausea fœda viro.

MICHAEL & LAURENT. Chiliani.

QUam rem hìc agis Laurenti? LAUR. *Hic Donatum (quem vulgò minorem vocant) edisco.* MICH. *Quid is quæso docet?* LAUR. *Dictionum naturas & inflexiones.* MICH. *Natura dictionum quô potest pactô deprehendi?* LAUR. *Non potest illa meliùs deprehendi, & absolutiùs describi, quàm per subnotationem partium Orationis; quia omnes Latinæ dictiones sub iis partibus Orationis comprehenduntur.*

PARTES

PARTES ORATIONIS quot sunt? Octo. Quæ? Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctio, Præpositio & Interjectio.

Quare dicuntur partes Orationis? Quia sunt voces indicantes mentis conceptum, id est, cogitationem.

Quomodo dividuntur partes Orationis? In Declinabiles, & in Indeclinabiles. Quot sunt partes Declinabiles? Quatuor: Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium. Quare dicuntur Declinabiles? Quia à prima voce in aliam cadunt; & per Casus, Tempora, & Modos flectuntur. Quot sunt Indeclinabiles? Quatuor: Adverbium, Conjunctio, Præpositio, & Interjectio. Quare dicuntur Indeclinabiles? Quia à prima voce in alias non cadunt; nec per Casus, nec per Tempora & Modos variantur. Quomodo dividuntur partes Orationis Declinabiles? In Principales & Casuales. Quot sunt Principales? Duæ: Nomen & Verbum, quia sine his perfecta Oratio non consistit. Quot sunt partes Orationis Casuales? Tres: Nomen, Pronomen & Participium; quia Casibus inflectuntur.

Magister quæ pars? Est Nomen. Vel: Magister cujus partis? Est Nominis partis. Quæ sunt Nominis partis? Quæ nominant rem.

NOmen quid est? Est Pars Orationis, cum Casu corpus aut rem propriè communiterve significans. Propriè, ùt: Roma, Tyberis. Communiter, ùt: Urbs, Flumen.

Quare Nomen primô locô ponitur? Quoniam ex eo rerum omnium notitia procreatur.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Unde dicitur Nomen? A notamine; ſive, à notione vel notitia; eò, quòd ſuô vocabulô res incognitas nobis notas efficiat.

Unde cognoſcis Nomen? Ex aliquo horum trium articulorum: Hic, Hæc, Hoc. Quod Nomen ſignificat corpus? Quod tangi poteſt, aut videri, ùt: homo, cœlum. Quid eſt Corpus? Quicquid ſentitur, ùt: aër, lapis.

Quod Nomen ſignificat rem? Quod nec tangi poteſt, nec videri, ùt probitas. Quid eſt res? Quicquid nullo ſenſu percipitur, ùt: Angelus, anima.

Nomini quot accidunt? Sex. Quæ? Qualitas, Comparatio, Genus, Numerus, Figura & Caſus.

Quare hujusmodi voces dicuntur Accidentia? Quia ſunt Partium Orationis quædam notiones ſeu notæ, ùt quæ per Caſus flectuntur & Genera, ea ſimiliter agnoſco eſſe Nomina.

Qualitas Nominum in quo eſt? Bipartita eſt. Quomodo? Aut enim unius nomen eſt, & Proprium dicitur: aut multorum, & eſt Appellativum.

Quid eſt Qualitas? Eſt quâ Nomen Proprium aut Appellativum eſſe cognoſcitur. Roma cujus Qualitatis? Propriæ: quia unius nomen eſt. Quid eſt Nomen Proprium? Quod uni tantùm convenit. Magiſter cujus qualitatis? Appellativæ: quia eſt nomen multorum.

Quid eſt Nomen Appellativum? Quod multis commune eſt. Quotuplex eſt Nomen Appellativum? Duplex: Subſtantivum & Adjectivum. Magiſter quale Nomen? Subſtantivum. Quid eſt Nomen Subſtantivum? Cui addi non poteſt, ùt: Vir, mulier, animal. Poteſt autem per ſe ſtare cum Verbo in ſenſu perfecto, ùt: Magiſter docet. Doctus quale Nomen? Adjectivum. Quid eſt Nomen Adjectivum? Cui addi poteſt vir, mulier, animal. Non autem poteſt per ſe ſtare cum Verbo in ſenſu perfecto, Nam doctus ſedet, non dicitur, ſed oportet exprimere vel ſubaudire, homo aut quid ſimile.

Unde dicitur Subſtantivum? A ſubſto: quia Adjectivo ſubſtat. Unde dicitur Adjectivum? ab adjicior: quia ſubſtantivo adjicitur; ſine quo ſenſum non perficit. Comparaturne Magiſter? Non: quia non eſt adjectivum. Comparaturne Doctus? Etiam: quia ejus ſignificatio poteſt augeri vel minui in comparando.

Comparationis Gradus quot ſunt? Tres: Qui? Poſitivus, ùt: Doctus. Comparativus, ùt: Doctior. Superlativus, ùt: Doctiſſimus.

Quæ Nomina comparantur? Appellativa duntaxat, qualitatem aut quantitatem ſignificantia. Qualitatem, ùt: Bonus, Malus. Quantitatem, ùt: Magnus, Parvus Comparativus cui caſui ſervit? Ablativo utriusq; numeri, ſine Præpoſitione. Quomodo? Dicimus enim: Doctior illo, vel doctior illis. Superlativus cui? Genitivo tantùm plurali, vel collectivo ſingulari. Quomodo? Doctiſſimus Poëtarum: vel, Optimus plebis. Quid eſt Comparatio? Variatio per gradus: Vel, Eſt rei ad rem aſſimilatio. Quibus Nominibus accidit Comparatio? Duntaxat Nominibus Adjectivis: Nullum enim Subſtantivum comparatur. Comparanturne omnia Adjectiva? Non, ùt: Almus; Sed ea ſola, quæ primi

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

mi nominis Scriptores, & Latinæ lingvæ primates viri, in Comparationē admiſerunt, ùt: Doctus. Quotuplex eſt Adjectivum? Duplex: Purum, quod comparatur & movetur, ùt: Doctus, Impurum, quod tantùm movetur, ùt: Almus, Unus, &c. Quotuplex eſt Comparatio? Triplex: Regularis, Irregularis, & Defectiva. Quid eſt Comparatio Regularis? Quæ primam ſyllabam, in comparando, per integrum ſervat, ùt: Doctus, doctior, doctiſſimus. Quid eſt Comparatio Irregularis? Quæ primam ſyllabam per integrum non ſervat: Nam gradus non ritè formantur, nec analogiam ſequuntur, ùt: Bonus, melior, optimus. Defectiva, quæ gradu aliquo deficit. Quot modis comparantur Adjectiva? Tribus, vel per tres terminationes, ùt in Genere

Maſc. Doctus, doctior, doctiſſimus.
Fœmin. Docta, doctior, doctiſſima.
Neutr. Doctum, doctius, doctiſſimum.

Vel per duas terminationes, ùt:

Hic Fortis, fortior, fortiſſimus.
Hæc Fortis, fortior, fortiſſima.
Hoc Forte, fortius, fortiſſimum.

Vel per unam terminationem, ùt:

Hic Felix, felicior, feliciſſimus.
Hæc Felix, felicior, feliciſſima.
Hoc Felix, felicius, feliciſſimum.

Doctus, cujus gradus Comparationis? Poſitivi: quia eſt prima vox Nominis Adjectivi, & fundamētum graduum, & ſignificat rem ſuam ſine exceſſu. Quot ſunt terminationes Poſitivi? Quinque: *Er, is, us, ns, x;* ùt: Niger, fortis, albus, ſapiens, felix. Unde formatur Poſitivus? A nullo formatur; Sed alii duo formantur ab eo. Doctior cujus gradus Comparationis? Comparativi: quia in eo primò fit exceſſus; qui ſupra Poſitivi ſignificationem magis ſignificat, ùt: Doctior; id eſt, magis doctus. Quot ſunt terminationes Cōparativi? Duæ: *or* & *us*. Cōparativus unde formatur? A primo caſu Poſitivi, in *i* addendo *or* vel *us*, ùt: Docti, doctior, doctius. Doctiſſimus cujus gradus Comparationis? Superlativi: quia in eo ſummus eſt exceſſus; qui ſupra Poſitivi ſignificationē valdè ſignificat, ùt: Doctiſſimus, id eſt, valdè doctus. Quot ſunt terminationes Superlativi gradus? Tres: *rimus, ſimus*, & *limus*. Unde formatur nigerrimus? A Nominativo, per additionē *rimus*, ut: Niger nigerrimus. Unde formatur Doctiſſimus? A primo caſu Poſitivi in *i* addendo *s* & *ſimus*, ùt: Docti, doctiſſimus. Unde formatur facilimus? A Dativo caſu, additâ ſyllaba *mus*. Comparanturne omnia Adjectiva per tres gradus? Minimè: quia quædam carent Poſitivô, ùt: Habitior habitiſſimus. Ocyor ocyſſimus: Quædam Comparativô, ut: Meritus meritiſſimus, Inclitus inclitiſſimus: Quædam Superlativô, ùt: Juvenis junior, Adoleſcens adoleſcentior, Dives ditior, Senex ſenior. Moveturne Doctus? Movetur. Quid eſt Motio? Eſt generis in genus, vocis in vocem mutatio. Quot modis moventur Adjectiva? Tribus: Primò, per tria genera, & per tres terminationes, ùt: hic Doctus, hæc docta, hoc doctum. Secundò, per tria genera, & per duas terminationes, ùt: hic & hæc Fortis, & hoc Forte. Tertiò, per tria genera, & per unam tantùm terminationem, ut: hic & hæc & hoc Felix, prudens, ſolers.

Genera Nominum quot ſunt? Quatuor. Quæ? Maſculinum, ùt: hic Magiſter, Fœminum, ùt: hæc Muſa. Neutrum, ùt: hoc Scamnum,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

mnum. Commune, ùt: hic & hæc Sacerdos. Eſt præterea trium generum, quod Omne dicitur, ùt: hic & hæc & hoc Felix. Eſt & Epicœnum, id eſt, Promiſcuum genus, ùt: hic Paſſer, hæc Aquila, Muſtela, Milvus.

Quid eſt Genus? Eſt diſcretio ſexûs. Quot modis cognoſcitur Genus? Tribus: Significatione, ùt: Obſtetrix. Terminatione, ùt: Aula Autoritate doctorũ, ùt: Pauper, hoſpes. Etiam additione Adjectivorum, ſive Articulorum Magiſter cujus generis? Maſculini: quia eſt nomen declinatum per articulum hic. Muſa cujus generis? Fœminini: quia eſt nomen declinatum per articulum hæc. Scamnum cujus generis? Neutri: quia eſt Nomen declinatum per articulum hoc Sacerdos cujus generis? Communis: quia eſt nomen per hic & hæc conjunctim declinatum. Fœlix cujus generis? Omnis: quia eſt nomen per hic & hæc & hoc diviſim declinabile. Dies cujus generis? Dubii: quia non eſt nomen per hic & hæc diviſim declinabile. Paſſer cujus generis? Epicœni: quia eſt nomen ſub una voce & uno articulo animal utriusq; ſexus ſignificans. Sunt & Heterogenea, id eſt: diverſi generis, ùt: hoc cœlum, hi cœli: hic tartarus, hæc tartara. Quid eſt Articulus? Eſt vox ſequentem caſum & numerum indicans. Quid intereſt inter Articulos & Pronomina? Pronomina ea putamus, quæ cùm ſola ſunt, vicem Nominis complent; Articuli verò, qui in Declinationibus, aut Nominibus, aut Participiis adjunguntur.

Numeri Nominum quot ſunt? Duo: Qui? Singularis, ùt: hic Magiſter. Pluralis, ùt: hi Magiſtri.

Quid

Quid eſt Numerus? Eſt vox unius vel plurium ſignificativa. Magiſter *Meſter*, cujus numeri? Singularis: quia eſt Nomen ſingulariter prolatum, & de uno tantùm loquitur. Magiſtri *Meſterek*, cujus Numeri? Pluralis: quia eſt Nomen pluraliter prolatum; de pluribus enim loquitur.

Figuræ Nominum quot ſunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: Doctus, Potens. Compoſita, ùt: Indoctus, Impotens.

Quid eſt Figura? Eſt qua nomen ſimplex, aut cõpoſitum, ſive etiam decompoſitum eſſe cognoſcitur. Doctus *Tudós*, cujus Figuræ? Simplicis: quia unica dictione conſtat; Non enim componitur ex partibus ſignificantibus Indoctus *Tudatlan*, cujus Figuræ? Compoſitæ: quia eſt Nomen ex diverſis dictionibus connexum; Componitur enim ex partibus ſignificantibus, ùt: in, & doctus. Inexpugnabilis *Meg-győzhetetlen*, cujus Figuræ? Decompoſitæ; quia ex pluribus conflatur. Quid eſt Figura decompoſita? Quâ Nomen compoſitum ulteriorem compoſitionem admittit, ùt: Inextingvibilis, irreprehenſibilis, inenarrabilis, imperterritus, irreparabilis, irremeabilis, ineluctabilis.

Quot modis Nomina componuntur? Quatuor: Quibus? Ex duobus integris, ùt: Suburbanus. Ex duobus corruptis, ùt: efficax, municeps. Ex integro & corrupto, ùt: ineptus, inſulſus. Ex corrupto & integro, ùt: nugigerulus. Aliquando ex compluribus, ùt: inexpugnabilis, imperterritus.

Quid eſt Compoſitio? Eſt Nomen diviſibile in partes ſignificativas prioris ſensûs capaces. Quibus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

bus partibus accidit Compositio? Omnibus, demtâ Interjectione, quæ semper est simplex; & quædam Participia. Quomodo id fit? Primò: Nomen componitur cum Nomine, ùt: Paterfamilias. Cum Pronomine, ùt: hujusmodi. Cum Verbis, ùt: armiger. Cum Adverbiis, ùt: sempiternus. Cum Participiis, ùt: senatusconsultum, plebiscitum. Cum Conjunctione, ùt: uterque. Cum Præpositione, ùt: infidus.

Casus Nominum quot sunt? Sex: Qui? Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, & Ablativus. Per hos enim casus omnium generum Nomina, Pronomina, & Participia declinantur.

Quid est Casus? Est gradus Declinationis, vel finalis variatio dictionum. Quomodo dividuntur Casus? In Rectos & Obliquos. Quot sunt Recti? Duo: Nominativus & Vocativus, quia à fronte verborum construuntur. Quot sunt Obliqui? Quatuor: Genitivus, Dativus, Accusativus, & Ablativus; quia à tergo verborum construuntur. Magister cujus casus? Nominativi: quia in eo casu declinando reperitur. Quid est septimus casus, quò Latini scriptores non rarò utuntur? Est Ablativo similis. Quomodo differunt Ablativus & septimus casus? Ablativus Præpositiones semper recipit, & uno modo profertur, ùt: Ab oratore Magistro venio: septimus autem sine Præpositione, & variis modis enunciatur, ùt: Oratore Magistro utor. Quid est octavus casus? Cùm quid per Accusativum cum Præpositione dici debeat, per Dativum tantùm sine Præpositione dicitur, ùt: Clamor it cœlo: subeunt muro. Octavum veteres Dativo; Septimum Ablativo adjecerunt. Utimur verò his casibus tantùm in construendo. Musa quotæ Declinationis? Primæ: quia ejus Genitivus singularis in *æ* diphthongum desinit. Magister quotæ Declinationis? Secundæ: quia ejus Genitivus singularis in *i* productam desinit. Sacerdos quotæ Declinationis? Tertiæ: quia ejus Genitivus singularis in *is* breve exit. Fructus quotæ Declinationis? Quartæ: quia ejus Genitivus singularis in *ûs* productam desinit. Species quotæ Declinationis? Quintæ: quia ejus Genitivus in *ei* divisas syllabas desinit. Quid est Declinatio? Est inflexio nominis in fine per Casus. Quot sunt Declinationes Nominum? Quinque: Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta. Penes quid Declinatio Nominis judicanda, ac dimetienda est? Solâ Genitivi casûs desinentiâ. Quotuplex est Declinatio? Duplex: Consequens & Inconsequens. Quid est Declinatio Consequens? Est similium regularis & uniformis proportio, ùt: Dominus, musa. Quid est Declinatio Inconsequens? Est dissimilium regularis consvetudo, ùt: Jupiter, Jovis. Sunt & Heteroclita diversa Declinatione, ùt: Vas vasis, Tertiæ: Vasa vasorum, Secundæ Declinationis.

Declina aliquod Nomen!

MAgister Nomen Appellativum, Generis Masculini, Numeri Singularis, Figuræ Sīplicis, Casûs Nominativi & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hic Magister, Genitivô hujus Magistri, Dativô huic Magistro, Accusativô hunc Magistrum, Vocativô ô Magister, Ablativô ab hoc Magistro. *Et Plural:*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Pluraliter: Nominativô hi Magiſtri, Genitivô horum Magiſtrorum, Dativô his Magiſtris, Accuſativô hos Magiſtros, Vocativô ô Magiſtri, Ablativô ab his Magiſtris.

Da Paradigma Primæ Declinationis!

MUsa Nomen Appellativum Generis Fœminini, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Caſûs Nominativi, Vocativi & Ablativi; quod declinabitur ſic: Nominativô hæc Muſa, Genitivô hujus Muſæ, Dativô huic Muſæ, Accuſativô hanc Muſam, Vocativô ô Muſa, Ablativô ab hac Muſa. *Et Plural:* Nominativô hæ Muſæ, Genitivô harum Muſarum, Dativô his Muſis, Accuſativô has Muſas, Vocativô ô Muſæ, Ablativô ab his Muſis.

Secundæ Declinationis Nomen declina!

SCamnum Nomen Appellativũ, Generis Neutri, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Caſûs Nominativi, Accaſativi & Vocativi; quod declinabitur ſic: Nominativô hoc Scamnum, Genitivô hujus Scãni, Dativô huic Scamno, Accuſativô hoc Scamnum, Vocativô ô Scamnum, Ablativô ab hoc Scamno. *Et Pluraliter:* Nominativô hæc Scamna, Genitivô horum Scamnorum, Dativô his Scamnis, Accuſativô hæc Scamna, Vocativô ô Scamna, Ablativô ab his Scamnis.

Dic quæſo formam declinandi Nominis Tertiæ Declinationis!

Sacer-

SAcerdos Nomen Appellativum, Generis Communis, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Caſûs Nominativi & Vocativi; quod declinabitur ſic: Nominativô hic & hæc Sacerdos, Genitivô hujus Sacerdotis, Dativô huic Sacerdoti, Accuſativô hunc & hanc Sacerdotem, Vocativô ô Sacerdos, Ablativô ab hoc & ab hac Sacerdote. *Et Plur:* Nominativô hi & hæ Sacerdotes, Genitivô horũ & harum Sacerdotum, Dativô his Sacerdotibus, Accuſativô hos & has Sacerdotes, Vocativô ô Sacerdotes, Ablativô ab his Sacerdotibus.

Quomodo declinatur Felix, ejusdem Declinationis Nomen?

FElix Nomen Adjectivum, Generis Omnis, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Caſûs Nominativi, Accuſativi & Vocativi; quod declinabitur ſic: Nominativô hic & hæc & hoc Felix, Genitivô hujus Felicis, Dativô huic Felici, Accuſativô hunc & hanc Felicem & hoc Felix, Vocativô ô Felix, Ablativô ab hoc & ab hac & ab hoc Felice vel Felici. *Et Pluraliter:* Nominativô hi & hæ Felices & hæc Felicia, Genitivô horum & harum & horũ Felicium, Dativô his Felicibus, Accuſativô hos & has Felices & hæc Felicia, Vocativô ô Felices & ô Felicia, Ablativô ab his Felicibus.

COrpus Nomen Subſtantivũ, Generis Neutri, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Caſûs

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Casûs Nominativi, Accusativi & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hoc Corpus, Genitivô hujus Corporis, Dativô huic Corpori, Accusativô hoc Corpus, Vocativô ô Corpus, Ablativô ab hoc Corpore. *Et Pluraliter:* Nominativô hæc Corpora, Genitivô horum Corporum, Dativô his Corporibus, Accusativô hæc Corpora, Vocativô ô Corpora, Ablativô ab his Corporibus.

Regulæ universales de Neutris:

Neutra habent tres similes casus in utroq; numero, scilicet: Nominativum, Accusativum, & Vocativum; qui in Plurali numero exeunt in a.

VEctigal Nomen Appellativũ, Generis Neutri, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi, Accusativi & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hoc Vectigal, Genitivô hujus Vectigalis, Dativô huic Vectigali, Accusativô hoc Vectigal, Vocativô ô Vectigal, Ablativô ab hoc Vectigali. (*Neutra in* e, al, *&* ar *desinentia, faciunt Ablativum per* i, *tantùm.*) *Et Pluraliter:* Nominativô hæc Vectigalia, Genitivô horũ Vectigalium, Dativô his Vectigalibus, Accusativô hæc Vectigalia, Vocativô ô Vectigalia, Ablativô ab his Vectigalibus.

Fructus Nomen Quartæ Declinationis quomodo, quæso, inflectitur?

FRuctus Nomen Appellativum, Generis Masculini, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi, Genitivi & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hic Fructus, Genitivô hujus Fructûs, Dativô huic Fructui, Accusativô hunc Fructum, Vocativô ô Fructus, Ablativô ab hoc Fructu. *Et Pluraliter:* Nominativô hi Fructus, Genitivô horum Fructuum, Dativô his Fructibus, Accusativô hos Fructus, Vocativô ô Fructus, Ablativô ab his Fructibus.

Quænam est forma declinandi Nomen Quintæ Declinationis?

SPecies Nomen Appellativum, Generis Fœminini, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hæc Species, Genitivô hujus Speciei, Dativô huic Speciei, Accusativô hanc Speciem, Vocativô ô Species Ablativô ab hac Specie. *Et Pluraliter:* Nominativô hæ Species, Genitivô harum Specierum, Dativô his Speciebus, Accusativô has Species, Vocativô ô Species, Ablativô ab his Speciebus.

Hic *Ez*, hujus *ezé*, huic *ennek*, hunc *ezt*, ô, ab hoc *ettöl*. Pluraliter: Hi *Ezek*, horum *ezeké*, his *ezeknek*, hos *ezeket*, ô, ab his *ezektöl*. Hæc, hujus, huic, hanc, ô, ab hac. *Pluraliter:* Hæ, harum, his, has, ô, ab his. Hoc, hujus, huic, hoc, ô, ab hoc. *Pluraliter:* Hæc, horum, his, hæc, ô, ab his.

Quid est litera terminalis? Est ultima litera alicujus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

cujus dictionis. Quid eſt terminatio? Eſt ultima ſyllaba alicujus dictionis.

PRima Declinatio quot literas terminales habet? Duas: Quas? *a* & *es*. Quot terminationes? Tres: Quas? *a*, *as*, *er*. Da exemplum. *a*, ùt: Poëta. *as*, ùt: Æneas *es*, ùt: Anchiſes.

Quæ eſt agnitio Primæ Declinationis? Hæc eſt: Cujus Genitivus & Dativus ſingulares, & Nominativus & Vocativus plurales, in *æ* diphthongum deſinunt: Accuſativus in *am* correptam: Vocativus ſimilis eſt Nominativo: Ablativus in *â* productam: Genitivus pluralis in *arum* correptam: Dativus & Ablativus in *is* productam: Accuſativus in *as* productam.

SEcunda Declinatio quot literas terminales habet? Tres: Quas? *r*, *s*, *m*. Quot terminationes? Sex: Quas: *er*, *ir*, *ur*, *us*, *eus*, *um*. Da exemplum: *er*, ùt Sacer: *ir*, ùt Vir: *ur*, ùt Satur: *us*, ùt Dominus: *eus*, ùt Tydeus: *um*, ùt Templum. Quæ eſt agnitio Secundæ Declinationis? Hæc eſt: Cujus Genitivus ſingularis, & Nominativus & Vocativus plurales in *i* productam deſinunt: Dativus & Ablativus in *o* productam: Accuſativus in *um* correptam. Quando Nominativus in *r*, vel in *m* deſinit; ſimilis erit ei Vocativus: Quando in *us*; tunc *us* mutatur in *e*, ùt: Dominus domine: Quàndo verò in *ius*, ſi ſint propria nomina, abjectâ *us*, fit Vocativus in *i*, ùt: Virgilius Virgili: & unum Appellativum, quod eſt, Filius, ô fili: Genitivus pluralis in *orum* correptam: Dativus & Ablativus in *is* productam: Accuſativus in *os* productam, vel in *a* correptam.

TErtia Declinatio quot literas terminales habet? Decem: Quas? *a*, *e*, *o*, *c*, *l*, *n*, *r*, *s*, *t*, *x*. Da exemplum: ùt Poëma: *e*, ùt Monile: *o*, ùt Virgo: *c*, ùt Lac: *l*, ùt Mel: *n*, ùt Nomen: *r*, ùt Pater: *s*, ùt Civitas: *t*, ùt Caput: *x*, ùt Felix. Quot terminationes? Septuaginta octo, vel paulò plus. Quæ eſt agnitio Tertiæ Declinationis? Hæc eſt: Cujus Genitivus ſingularis in *is* correptam deſinit: Dativus in *i* productam: Accuſativus in *em* vel *im* correptam: Vocativus ſimilis eſt Nominativo: Ablativus in *e* correptam, vel *i* productam: Nominativus, Accuſativus, & Vocativus plurales, in *es* productam, vel in *a* correptam: Genitivus pluralis in *um* vel *ium* correptam. Dativus & Ablativus in *bus*, correptam.

QUarta Declinatio quot literas terminales habet? Duas: Quas? *s* & *u*. Quot terminationes? Similiter duas: Quas? *us* & *u*. Da exemplum: *us*, ùt Manus: *u*, ùt Cornu. Quæ eſt agnitio Quartæ Declinationis? Hæc eſt:

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

eſt: Cujus Genitivus ſingularis, Nominativus, Accuſativus, & Vocativus plurales, in *us* productam deſinunt: Dativus in *ui* productam: Accuſativus in *um* correptam: Vocativus ſimilis eſt Nominativo: Ablativus in *u* productam: Genitivus pluralis in *uum* correptam: Dativus & Ablativus in *bus* correptam.

QUinta Declinatio quot literas terminales habet? Unam: Quam? *s*, Quot terminationes? Similiter unam: Quam, *s* productam, ùt: Dies. Quæ eſt agnitio Quintæ Declinationis? Hæc eſt: Cujus Genitivus & Dativus ſingulares in *ei* diviſas ſyllabas deſinunt: Accuſativus in *em* correptam: Vocativus ſimilis eſt Nominativo: Ablativus in *e* productam: Nominativus, Accuſativus, & Vocativus plurales in *es* productam: Genitivus pluralis in *erum* correptam: Dativus & Ablativus in *bus* correptam.

DE PRONOMINE.

PRonomen quid eſt? Pars Orationis, quæ pro Nomine poſita, tantundem penè ſignificat, perſonamque interdum recipit.

Quare poſt Nomen debet ſequi Pronomen? Quia Pronomen Nominis officiô fungitur. Cùm enim non ſine vitio Nomen in aliquot Orationibus uſurpari videretur, repertum eſt Pronomen; quod illius locô, non ſine magno lepóre ponitur, ùt: Quæ venit immeritò pœna, dolenda venit. Si ſubtracto Pronomine dices: Pœna ſi immeritò venit; dolenda venit, quis non rideret? Unde dicitur Pronomen? A pro, & nomen quaſi dicas vice Nominis vel vicaria Nominis. Quoties enim demonſtratur, Hic fecit; perinde eſt, atque ſi dicas, Petrum vel Paulum feciſſe. Unde dignoſcitur quæ dictio ſit Pronominis partis? Ex Donati enumeratione fideli. Quot ſunt Pronomina? quindecim: Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras & veſtras. Quodnam eſt horum officium? Demonſtrare aut repetere. Cùm enim nomina tam primâ quàm ſecundâ perſonâ careant, acceſſit hæc pars, quæ Verbis ad perficiendã orationem, perſonam omnem ſuppeditare poſſit. Cur omittis quis, quæ, quod, talis, qualis, tantus, quantus, & plura à Donato inter Pronomina numerata? quia non ſunt Pronomina, eò quòd incertitudinem ſignificant; Pronominis autem eſt certum aliquid ſignificare, & pro aliquo proprio Nomine poni, hoc iſtis non convenit; ergò Nomina ſunt, non Pronomina. Sed quia Declinationẽ Pronominis habent; ideò inter ea etiam à Donato numerantur, & collocantur. Quodnã eſt diſcrimen Nominis & Pronominis? Nomen ſignificat ſubſtantiã, qualitatem, id eſt, rem ipſam, & rei conditionẽ, vel communẽ, vel propriam, ùt animal. Significat enim rem illam animal, & conditionem communem, quæ conveniens eſt multis. Pronomen verò duntaxat ſubſtantiam ſignificat, non item qualitatem, ùt: hic ſubſtantiam ſignificat; ſed conditio non explicatur. Quid ſibi vult Donatus, dicendo: *Tantundem penè ſignificat?* Videtur velle ſentire minùs aliquan-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

aliquantò ſignificare Pronomen, quàm Nomen. Nam etſi Pronomina vim Nominum exprimunt; non tamen planè exprimunt. Nomina enim poſita, plenas faciunt elocutiones; Pronomina ſemiplenas, ùt, ſi dicas: Virgilius ſcripſit Bucolica, Ipſe ſcripſit & Georgica. Quare *interdum* dicit Donatus? Quia vult oſtendere, non omnia Pronomina finitas recipere perſonas.

Pronomini quot accidunt? Sex: Quæ? Qualitas, Genus, Numerus, Figura, Perſona, Caſus.

Qualitas Pronominum in quo eſt? Duplex eſt. Quomodo? Aut enim finita ſunt Pronomina, aut infinita. Quæ ſunt finita? Quæ recipiunt perſonas, ùt: ego, tu, ille. Quæ ſunt infinita? Quæ non recipiunt perſonas, ùt: quis, quæ, quod. Quid eſt Qualitas? Quæ Pronomen finitum ab infinito diſcernit. Ego cujus qualitatis? Finitæ; quia ad certam perſonam geſtum dirigit. Quot ſunt Pronomina finita? Tria: ego, tu, ille. Quare dicuntur finita? quia definiunt & demonſtrant perſonam aliquam certam. Quis, cujus qualitatis? Infinitæ: quia perſonas certas non recipit. Quæ ſunt illa? quis, qualis, talis, quantus, tantus, quotus, totus. Hæc enim nullam certam rem præſentem notant. Ipſe cujus qualitatis? Minus quàm finitæ. Quæ ſunt illa? Ipſe, iſte, hic, is, idem, ſui, quæ certis incertisq; perſonis aptari poſſunt.

Genera Pronominum quot ſunt? Eadem ferè, quæ & Nominum: Maſculinum, ùt: Quis. Fœmininum, ùt: Quæ. Neutrum, ùt: Quod. Commune, ùt: Qualis, talis. Trium generum, quod Omne dicitur, ùt: Ego, tu, ſui.

Quot ſunt genera Pronominum? quinque: Maſculinum, Fœmininum, Neutrum, Commune, & Omne. Meus, cujus generis? Maſculini: quia prima vox Pronominis eſt generis Maſculini. Mea cujus generis? Fœminini: quia ſecunda vox Pronominis eſt generis Fœminini. Meum cujus generis? Neutri: quia tertia vox Pronominis eſt neutri generis? Noſtras cujus generis? Cõmunis: quia præponuntur ei in declinatione duo arriculi, hic & hæc. Ego cujus generis? Omnis: quia ſic eſt, ſicuti cui adhæret, ùt: Ego Joannes: ego Barbara: ego mancipium.

Numeri Pronominum quot ſunt? Duo: Qui? Singularis, ùt: Hic. Pluralis, ùt: Hi.

Ego *én*, cujus numeri? Singularis: quia ſingulariter profertur. Nos *mi*, cujus numeri? Pluralis: quia pluraliter profertur.

Figuræ Pronominum quot ſunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: Quis. Compoſita, ùt: Quisquis.

Ego *én*, cujus Figuræ? Simplicis: quia ſimpliciter profertur. Egomet *én magam*, cujus Figuræ? Compoſitæ: quia componitur ab ego & met, ſyllabica adjectione.

Perſonæ Pronominum quot ſunt? Tres: Quæ? Prima, ùt: Ego. Secunda, ùt: Tu. Tertia, ùt: Ille.

Quid eſt Perſona? Eſt modus loquendi de ſe, ùt de ſe. Ad alium, ùt ad alium. De alio, ùt de alio. Ego *én* cujus perſonæ? Primæ: quia ſignificat rem de ſe

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

de se loquentem. Quot sunt Pronomina primæ personæ? Unum, scilicet: Ego, cum suis obliquis. Tu *te*, cujus personæ? Secundæ: quia significat rem, ad quam fit sermo. Quot sunt Pronomina secundæ personæ? Unum: quod est? Tu. Ille *az*, cujus personæ? Tertiæ: quia significat rem, de qua fit sermo. Quot sunt Pronomina tertiæ personæ? Alia omnia. Idem & ipse, omnibus personis jungi potest, ùt: Idem contendo: tu idem perge: idem jungat. Ipse vide, ipse veni, ipse se fallit.

Casus item Pronominum quot sunt? Sex: quemadmodum & Nominum. Per hos omnium generum Nomina, Pronomina, & Participia inflectuntur.

Quid est Casus? Est motus causalium, qui maximè fit in fine. Ego cujus casus? Nominativi: quia in tali casu declinando reperitur. Quot Pronomina habent Vocativum? Quatuor: Tu, Meus, Noster, & Nostras. Quare reliqua Pronomina Vocativô carent? Quia sermo ad ea non dirigitur.

Ego, Primitivum & Demonstrativum.

EGo, Pronomẽ finitũ, generis omnis, numeri singularis, figuræ simplicis, personæ primæ, casûs nominativi, quod declinabitur sic: Ego, mei, vel mis, mihi, me, me. *Et Pluraliter:* Nos, nostrûm vel nostri, nobis, nos, à nobis. Personæ secundæ, generis omnis: Tu, tui vel tis, tibi, te, ô tu, à te. *Et Plur:* Vos, vestrûm vel vestri, vobis, vos, ô vos, à vobis. Personæ Tertiæ, generis omnis, utriusq; numeri, sine nominativo & vocativo: Sui, sibi, se, à se. *Et Plural:* Sui, sibi, se, à se. Item Relativum & Demonstrativum simul, generis masculini: Ille, illius, illi, illum, ab illo. *Et Plural:* Illi, illorum, illis, illos, ab illis. Generis fœminini, Illa, illius, illi, illam, ab illa. *Et Plural:* Illæ, illarum, illis, illas, ab illis, Generis neutri: Illud, illius, illi, illud, ab illo. *Et Plural:* Illa, illorum, illis, illa, ab illis. Item, minùs quàm finita; Generis masculini: Ipse, ipsius, ipsi, ipsum, ab ipso. *Et Plural:* Ipsi, ipsorum, ipsis, ipsos, ab ipsis, Generis Fœminini: Ipsa, ipsius, ipsi, ipsam, ab ipsa. *Et Plural:* Ipsæ, ipsarum, ipsis, ipsas, ab ipsis. Generis Neutri: Ipsum, ipsius, ipsi, ipsum ab ipso. *Et Plural:* Ipsa, ipsorum, ipsis, ipsa, ab ipsis. Generis Masculini, Iste, istius, isti, istum, ab isto. *Et Plural:* Isti, istorum, istis, istos, ab istis. Generis Fœminini: Ista, istius, isti, istam, ab ista. *Et Plur:* Istæ, istarum, istis, istas, ab istis. Generis Neutri: Istud, istius, isti, istud, ab isto. *Et Plural:* Ista, istorum, istis, ista, ab istis. Item, Articulare præpositivum, vel demonstrativum: Generis masculini: Hic, hujus, huic, hunc, ab hoc. *Et Plural:* Hi, horum, his, hos, ab his. Generis Fœminini: Hæc, hujus, huic, hanc, ab hac. *Et Plural:* Hæ, harum, his, has, ab his. Generis Neutri: Hoc, hujus, huic, hoc, ab hoc. *Et Plural:* Hæc, horum, his, hæc, ab his. Item, Subjunctivum & Relativum Generis Masculini: Is, ejus, ei, eum. ab eo. *Et Plural:* Ei vel ii, eorum, eis, eos, ab eis. Generis Fœminini: Ea, ejus, ei, eam, ab ea. *Et Plural:* Eæ, earum, eis, eas, ab eis. Generis Neutri: Id, ejus, ei, id, ab eo. *Et Plural:* Ea, eorum, eis, ea, ab eis. Item, Infinita generis masculini: Quis vel qui, cujus, cui, quem, à quo vel à qui. *Et Plural:* Qui, quorum, quis, vel quibus, quos, à quis, vel à quibus. Generis Fœminini: Quæ vel qua, cujus, cui, quam, à qua vel à qui. *Et Plur:* Quæ, quarum, quis vel quibus, quas, à quis vel à quibus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quibus. Generis Neutri: quod vel quid, cujus, cui, quod vel quid, cujus, cui, quod vel quid, à quo vel à qui. *Et Plural:* quæ vel qua, quorum, quis vel quibus, quæ vel qua, à quis vel à quibus. Item, Possessiva finita ad aliquid dicta, ex utraq; parte singularia, Generis Masculini: Meus, mei, meo, meum, ô mi, à meo. *Et Plural:* Mei, meorum, meis, meos, ô mei, à meis. Generis Fœminini: Mea, meæ meæ, meam, ô mea, à mea. *Et Plural:* Meæ, mearum, meis, meas, ô meæ, à meis. Generis Neutri: Meum, mei, meo, meum, ô meum, à meo. *Et Plur:* Mea, meorum, meis, mea, ô mea, à meis. Generis Masculini: Tuus, tui, tuo, tuum, à tuo. *Et Plura:* Tui, tuorum, tuis, tuos, à tuis. Generis Fœminini: Tua, tuæ, tuæ, tuam, à tua. *Et Plural:* Tuæ, tuarum, tuis, tuas, à tuis. Generis Neutri: Tuum, tui, tuo, tuum, à tuo. *Et Plural:* Tua, tuorum, tuis, tua, à tuis. Generis Masculini: Suus, sui, suo, suum, à suo. *Et Pluralit:* Sui, suorum, suis, suos, à suis. Generis Fœminini: Sua, suæ, suæ, suam, à sua. *Et Plural:* Suæ, suarum, suis, suas, à suis. Generis Neutri: Suum, sui, suo, suum, à suo. *Et Plural:* Sua suorum, suis, sua, à suis. Item, Possessiva finita ad aliquid dicta, ex utraq; parte pluralia, generis Masculini: Noster, nostri, nostro, nostrum, ô noster, à nostro. *Et Plural:* Nostri, nostrorum, nostris, nostros, ô nostri, à nostris. Generis Fœminini: Nostra, nostræ, nostræ, nostram, ô nostra, à nostra. *Et Plural:* Nostræ, nostrarum, nostris, nostras, ô nostræ, à nostris. Generis Neutri: Nostrum, nostri, nostro, nostrum, ô nostrum, à nostro. *Et Pluralit:* Nostra, nostrorum, nostris, nostra, ô nostra, à nostris. Generis Masculini: Vester, vestri, vestro, vestrum, à vestro. *Et Plural:* Vestri, vestrorum, vestris, vestros, à vestris. Generis Fœminini: Vestra, vestræ, vestræ, vestram, à vestra. *Et Plural:* Vestræ, vestrarum, vestris, vestras, à vestris. Generis Neutri: Vestrum, vestri, vestro, vestrum, à vestro. *Et Plural:* Vestra, vestrorum, vestris, vestra, à vestris. Da horum Composita! Egomet, tuimet, suimet, sibimet: illic, isthic, illiccine, isticcine, hiccine, hæccine, hoccine. Idem, in Masculino genere productum, in Neutro genere correptum: Idem, quisquis, quisnam, quispiam, aliquis.

Ego quotæ Declinationis? Primæ. quot sunt Pronomina Primæ Declinationis? Ego, tu, sui, quia mittunt Genitivum in *i*, vel *is*. Ille quotæ Declinationis? Secundæ. quot sunt Pronomina Secundæ Declinationis? quinque: Ille, ipse, iste, hic, is; quia mittunt Genitivum in *ius*. Meus quotæ Declinationis? Tertiæ. quot sunt Pronomina Tertiæ Declinationis? quinque: Meus, tuus, suus, noster, & vester, quia mittunt Genitivum singularem in formam adjectivorum Nominum in *i*, & *æ*. Nostras quotæ Declinationis? quartæ. quot sunt Pronomina quartæ Declinationis? Duo: Nostras & vestras; quia mittunt Genitivum in *tis*, ut: Nostras, nostratis.

DE VERBO.

VErbum quid est? Pars Orationis cum tempore & persona, sine casu, aut agere aliquid, aut pati, aut neutrum significans.

Quo judicio habes, quæ dictio sit Verbi partis? Quælibet dictio Latina, cui commodè in vulgari adjicitur *én, te, ö, mi, ti, ök*, est Verbum. Quâ causâ sequitur Verbum Nomen, Pronomen? Quia Nomen & Pronomen, sine Verbo non efficiunt integram

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

gram ſententiam. Unde dicitur Verbum? A verberando; eò quòd verberatu aëris, plectrôq; lingvæ, vox formetur. Quid intereſt inter Nomen & Verbum? Nomen dicit ipſam perſonam; Verbum verò dicit factum dictumve perſonæ: Præterea, Verbum tempus habet, caret autem caſibus; Nomen contrà, caſus habet, non tempus. Quotuplex eſt Verbum? Duplex: Perſonale & Imperſonale. Quid eſt Verbum perſonale? Quod per tres diſtinctas perſonas conjugatur, ùt: Amo. Quid eſt Verbum imperſonale? Quod non juxta tres perſonas variatur: Vel, quod una voce omnes utriusq; numeri perſonas complectitur, ùt: oportet, docetur. Quotuplex eſt Verbum perſonale? Quadruplex: Subſtantivum, Vocativum, Tranſitivum, & Abſolutum. Quid eſt Verbum Subſtantivum? Quod nec actionem, nec paſſionem; ſed ſubſtantiam ſeu eſſentiam ſignificat. Et ſunt quatuor; Sum, forem, fio, & exiſto. Quid eſt Verbum vocativum? Cujus actio maximè per propria Nomina ſpecificatur. Et ſunt quinque: Nuncupor, appellor, nominor, dicor, vocor. Quid eſt Verbum tranſitivum? Quod in aliquem caſum fertur, diverſum abeo, qui ipſum præceſſit, ùt: Amo Deum. Quid eſt Verbum abſolutum? Quod perfectam ſententiam facit ſine obliquis, ùt: Sto, curro, pendeo. Quotuplex eſt Verbum imperſonale? Duplex: Activæ vocis, & Paſſivæ vocis. Quid eſt Verbum Imperſonale Activæ vocis? Quod deſinit in *t*, & conjugatur more Verbi Activi, tantùm in tertiis perſonis ſingularibus, ùt: juvat, tædet, conducit, incipit. Quid eſt Verbum imperſonale paſſivæ vocis? Quod deſinit in *tur*, & conjugatur tantùm in tertia perſona, more Verbi paſſivi, ùt: Itur, curritur.

Verbo

Verbo quot accidunt? Septem: Quæ? Qualitas, Conjugatio, Genus, Numerus, Figura, Tempus, & Perſona.

Qualitas Verborum in quo eſt? In Modis & in Formis. Modi qui ſunt? Indicativus, ùt: Lego, Imperativus, ùt: Lege. Optativus, ùt: Utinam legerem. Conjunctivus, ùt: Cùm legam. Infinitivus, ùt: Legere. Imperſonalis, ùt: Legitur. Amo cujus qualitatis? Verbum habet pro qualitate Modum & Formam; ideoq; inter accidentia à pleriſq; non numerantur.

Modi Verborum quot ſunt? Quinque: Indicativus, Imperativus, Optativus, Conjunctivus, & Infinitivus. Quare omittis modum imperſonalem, quem ponit Donatus? Quia cùm Verbum imperſonale Modos non habeat, ùt perſonale; indè ab aliis inter Modos non locatur. Quare dicuntur Modi? Quia ſunt diverſæ inclinationes animi, varios affectus demonſtrantes. Quorſum conducunt? Ad vertendam ſubinde locutionem; in qua Verbum eſt potiſſima pars, ad ipſos affectus exprimendos: Vel ad declarandam voluntatem, aut affectionem animi voce ſignificatam. Amo cujus Modi? Indicativi; quia per eum indicamus vel definimus, quid actũ ſit, aut agatur à nobis vel ab aliis. Ama cujus Modi? Imperativi; quia per eum imperamus aliis, ut faciant aliquid, aut patiantur. Quare hic Modus ſolùm præſenti & futuro utitur? Quia de his rebus, quas nunc fieri volumus, vel in futuro tantùm imperare poſſumus, abſurdum eſſet in præterito aliquid imperare. Quare deficit primâ perſonâ in ſingulari? Quia omnino ridiculum eſſet ſibi-ipſi quemquam imperare, cùm ſua quæ ſunt, prom-

ptus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ptus ſit ſponte facere: imperiô itaq; tantùm externæ indigent perſonæ. Cur autem in Plurali tres adhibentur perſonæ? Quia prima perſona cum aliis ſe confert, & cùm imperat, ſe quoq; in id miniſterium vocat, ùt: In media arma ruamus; Eſt igitur hortandi, & non imperandi perſona. Amarem cujus Modi? Optativi: quia eget Adverbiô optandi, ut perfectum ſenſum ſignificet, ùt: Utinam amarem. Quæ ſunt Optativi ſigna? Utinam, ô, ſi, quàm, & ſi quæ ſunt Adverbia Optandi alia Amem cujus modi? Conjunctivi, quia ipſi alterum Verbum ſemper conjungimus vel ſubjungimus, ut perficiat ſenſum, ùt: Cùm promiſero, veniam. Quæ ſunt ſigna Conjunctivi? Dum, cùm, ſiquin, niſi, & alia pauca. Amare cujus Modi? Infinitivi: quia perſonis & numeris deficit, & eget ſemper uno aliquo ex quatuor dictis modis, ut ſignificet aliquid perfectum. Legitur cujus Modi? Imperſonalis: quia indiget Nominis & Pronominis perſonâ, ùt: Legitur; addendum vel à me, vel à Socrate.

I. Indicativus modus: *Magyarázó mód, a' mellyel valakinek dolgát igazán ki-magyarázzuk.*

II. Imperativus: *Parantsoló mód, a' mellyel hagyjuk avagy parantsoljuk a' dolgot.*

III. Optativus: *Kivánó mód. mikor kivánságunkat jelentjük.*

IV. Conjunctivus: *Más ſzóhoz köttetett mód, a' mellytöl függ a' ſzó.*

V. Infinitivus: *Mikor ſenkiröl nem ſzólunk.*

VI. Imperſonalis: *Melly ſemmi ſzemélyt nem jegyez.*

Formæ Verborum quot ſunt? Quatuor: Quæ? Perfecta, ùt: Lego. Meditativa, ùt: Lecturio. Frequentativa, ùt: Lectito. Inchoativa, ùt: Ferveſco, caleſco.

Amo cujus Formæ? Perfectæ: quia à nullo derivatur. Quomodo differunt Forma & Species? Nihil: nam Forma nihil aliud eſt, quàm Species, id eſt, origo Verbi: an ſcilicet Verbum ſit Primitivum vel Derivativum, perfectum vel imperfectum, id eſt ſuæ an alienæ originis.

Quid eſt ergo Forma? Eſt diverſa Verborum Species. Ad quid conducunt Verborum Formæ? Ad orationis concinnitatem & brevitatem; nè quod paucis verbis eloquendum ſit, ridiculè multis conemur. Eſurio cujus Formæ? Meditativæ: quia in *rio* deſinens, ſignificat meditationem, ſeu potiùs deſiderium cum primitivo, ùt: eſurio, id eſt cupio edere. Lectito cujus formæ? Frequentativæ: quia in *to*, *ſo*, vel *xo* deſinens, ſignificat frequentiam actûs ſui primitivi, ùt: Agito, curſo, nexo. Caleſco cujus Formæ? Inchoativæ; quia in *ſco*, deſinens, ſignificat initium actûs, vel paſſionis ſui primitivi, ùt: Caleſco, id eſt incipio calere. Habentne ſingula Verba has Species? Non: neque enim hæ Verborũ Formæ à quolibet Verbo deſcendunt. Quot ſunt ergo Formæ ſeu Species Verborum? Duæ: Primitiva & Derivativa.

Quæ ſunt Derivativorum Species? Meditativa, Frequentativa, & Inchoativa. Eſt & Imitativa, quæ imitationem quandam deſignant, ùt: Patriſſo, græciſſo, petiſſo. Item, Diminutiva, ùt: Cantillo, ſorbillo, &c. Denominativa, ùt: Ruſticor, muneror, &c.

Conjugationes Verborum quot ſunt? Tres: Quæ? Prima in *a*. Secunda in *e*. Tertia in *i*. Prima

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Prima quæ eſt? quæ in Indicativo Modo, Tempore præſenti, Numero Singulari, ſecundâ Perſona, Verbo activo & neutrali *a* productam habet ante noviſſimam literam *s*; Paſſivo, Communi, & Deponenti, ante noviſſimam ſyllabam *ris*, ùt: Amo, amas: amor, amaris. Et futurum Tempus ejusdem modi in *bo* & in *bor* ſyllabam mittit, ùt: Amo, amabo: amor, amabor.

Secunda quæ eſt? quæ in Indicativo Modo, Tempore præſenti, numero ſingulari, ſecundâ Perſonâ, Verbo activo & neutrali, *e* productam habet ante noviſſimam literam *s*; Paſſivo, Communi, & Deponenti, ante noviſſimam ſyllabam *ris*, ùt: Doceo, doces: doceor, doceris: Et futurum Tempus ejusdem Modi in *bo* & in *bor* ſyllabam mittit, ùt: Doceo, docebo: doceor, docebor.

Tertia quæ eſt? quæ in Indicativo Modo, Tempore præſenti, Numero ſingulari, ſecunda Perſona, Verbo activo & neutrali, *i* correptam vel productam habet, ante noviſſimam literam *s*; Paſſivo, Communi, & Deponenti, pro *i* literam *e* correptam vel *i* productam habet ante noviſſimam ſyllabam *ris*, ùt: Lego, legis: legor, legeris: Audio, audis: audior, audiris. Et futurum tempus ejusdem Modi in *am* & in *ar* ſyllabam mittit, ùt: Lego, legam: legor, legar; Audio, audiam: audior, audiar. Ubi poſſunt hæc diſcerni? Hæc in Imperativo & in Infinitivo Modo ſtatim diſcerni poſſunt, utrum *i* literam correptam habeant, an productam: nam litera correpta ſi fuerit, in *e* convertitur: producta ſi fuerit, non mutatur. Et quando tertia Conjugatio futurum tempus non in *am* tantùm, ſed etiam in *bo* & in *bor* ſyllabam mittit interdum, cùm *i* literam correptam non habuerit, ſed productam, ùt:

ùt: Eo, is, ibo: queo, quis, quibo: eam, vel queam.

Quid eſt Conjugatio? Eſt Conveniens Verborũ declinatio per Tempora & Modos. Unde dicitur Conjugatio? A conjugando: quòd unâ eademq; ratione declinationis, plurima Verba per eam conjugantur. Quotuplex eſt Conjugatio? Duplex: conſequens, id eſt, æqualis, vel analogica: inconſequens, id eſt, æqualis, vel anomala. Quid eſt Conjugatio conſequens? Eſt eorum Verborum, quæ ſub uno jugo flectuntur. Quid eſt Conjugatio Inconſequens? Eſt eorum Verborum, quæ inconſequenter & irregulariter flectuntur.

Quotuplex eſt Conjugatio Conſequens? Quadruplex: Prima tenet *a* productam: Secunda *e* productam: Tertia *e* correptam: Quarta *i* productam. Quare autem Donatus ponit ſolùm tres Conjugationes? Quia tertiam, dividit in tertiam brevem, & tertiam longam, quam nos quartam vocamus.

Amo cujus Conjugationis? Primæ: quia habet *a* longum ante *re* in Infinitivo, in voce activa, ùt: Amare. Amor cujus Conjugationis? Primæ: quia habet *a* longum ante *ris*, in ſecunda Perſona præſentis Indicativi, in voce paſſiva, ùt: Amaris. Doceo cujus Conjugationis? Secundæ: quia habet *e* longũ ante *re*, in Infinitivo, in voce activa, ùt: Docere. Doceor cujus Conjugationis? Secundæ: quia habet *e* longũ ante *ris* in ſecunda Perſona præſentis Indicativi, in voce paſſiva, ùt: Doceris. Lego cujus Conjugationis? Tertiæ: quia habet *e* breve ante *re* in Infinitivo, in voce activa, ùt: Legere. Legor cujus Conjugationis? Tertiæ: quia habet *e* breve ante *ris*, in ſecunda Perſona præſentis Indicativi, in voce paſſiva, ùt: Legeris. Audio cujus Conjugationis? Quartæ: quia habet *i* longum

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

gum ante *re* in Infinitivo, in voce activa, ùt: Audire. Audior cujus Conjugationis? Quartæ: quia habet *i* longum ante *ris* in secunda Persona præsentis Indicativi, in voce passiva, ùt: Audiris. Verba, quæ has quatuor Conjugationes non sequuntur, qualia sunt? Anomala: Quare? Quia non referunt primam syllabam in reliquis Personis.

Quomodo distingvuntur à Conjugatione Verba? Quædam sunt anomala, quædam sunt regularia, quædam plena, quædam defectiva. Quæ sunt anomala? Quæ non secundum communem Formam Verborum declinantur, ùt: Sum, volo, fero. Quæ sunt regularia? Quæ secundum communem Formam Verborum declinantur, ùt: Amo, doceo. Quæ sunt plena Verba? Quæ non deficiunt neque Personis, neque Modis, neque Numeris, ùt: Amo, doceo. Quæ sunt deficientia, sive defectiva? Quæ deficiunt & Numeris, vel Personis, vel Modis, ùt: Ajunt, noctescit, diescit, & similia exceptæ actionis, ùt: Forem, faxo.

Genera Verborum quot sunt? Quinque: Quæ? Activa, Passiva, Neutra, Deponentia, & Communia.

Activa quæ sunt? Quæ in *o* desinunt; & acceptâ *r* literâ, faciunt ex se Passiva, ùt: Lego, legor. Passiva quæ sunt? Quæ in *r* desinunt; & eâ demptâ, redeunt in Activa, ùt: Legor, lego. Neutra quæ sunt? Quæ in *o* desinunt, ùt Activa; sed acceptâ *r* literâ, latina non sunt, ùt: Sto, curro; nam stor, curror non dicitur. Sunt præterea Neutra Passiva, ùt: Gaudeo, gaudes, gavisus sum: soleo, soles, solitus sum: fio, fis, factus sum: mœreo, mœres, mœstus sum. Deponentia quæ sunt? Quæ in *r* similiter desinunt, ùt Passiva; sed eâ demptâ, latina non sunt, ùt: Lucror, loquor, sequor, nascor, & orior. Communia quæ sunt? Quæ in *r* similiter desinunt, ùt Deponentia; sed in duas formas cadunt agentis & patientis, ùt: Osculor, criminor. Dicimus enim: Osculor te, osculor à te: criminor te, criminor à te.

Quid est Genus Verbi? Nihil aliud est, quàm, significatio Verbi, quid quodq; Verbum significet. Quotuplex est Significatio? Duplex: Activa & Passiva. Activa quid est? Quod Verbum regit post se Accusativum Nominis, ùt: Amo parentes. Quid est Passiva? Quæ habet post se Ablativum Nominis, cum *à* vel *ab* Præpositione, ùt: Amor à parentibus. Quomodo autem dignoscitur Genus Verbi? Ex significatione, & terminatione, & constructione. Omnia enim Verba perfectam habentia declinationem & æqualem, in *o* vel *or* desinunt: in *o* duas habent formas, Activam scilicet, & Neutralem: in *or* verò Passivam, Deponentalem, & Communem.

Numeri Verborum quot sunt? Duo: Qui? Singularis, ùt: Lego. Pluralis, ùt: Legimus.

Figuræ Verborum quot sunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: Lego. Composita, ùt: Negligo.

Nota hìc, quòd compositio interdum Genus commutet, ùt: Eo Neutrum, Adeo Activum: interdum Conjugationem, ùt: Cubo primæ, discumbo tertiæ; Cum quot partibus Orationis componuntur? Cum quatuor: Cum Nomine, ùt: Crucifigo. Cum seipso, ùt: patefacio. Cum Adverbio, ut: malefacio. Cum Præpositione, ùt: advenio.

Tempora Verborum quot sunt? Tria:

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Quæ? Præſens, ùt: Lego. Præteritum, ùt: Legi. Futurum, ùt: Legam.

Quot ſunt Tempora in declinatione Verborum? Quinque: Quæ? Præſens, ùt: Lego. Præteritum imperfectum, ùt: Legebam. Præteritum perfectum, ùt: Legi. Præteritum pluſquamperfectum, ùt: Legeram. Futurum, ùt: Legam.

Quid eſt Tempus? Eſt cùm in Verbo quæritur, quando quid factum aut dictum ſit; Accidit autem Verbo, ad diverſi actûs ſignificationem accommodatum. Amo cujus Temporis? Præſentis: quia præſens Tempus deſignat; Rem enim nunc eſſe vel fieri, præſens Tempus ſignificat. Amabam cujus Temporis? Præteriti imperfecti quia rem fuiſſe incœptam ſignificat; nondum tamen perfectam. Amavi cujus Temporis? Præteriti perfecti: quia rem perfectè actam ſignificat. Amaveram cujus Temporis? Præteriti pluſquamperfecti: quia rem perfectè diu præteriiſſe ſignificat. Amabo cujus Temporis? Futuri: quia rem futuram eſſe ſignificat.

Tempus præſens: *a' melly jelen vagyon még.*

Præteritum imperfectum: *a' melly nem mindeneſtöl fogva el-múlt dolgot jegyez.*

Præteritum perfectum: *a' melly el-múlt, de nem régen.*

Præteritum pluſquamperfectum: *a' melly régen el-múlt.*

Futurum: *a' melly jövendöben léſzen.*

Perſonæ Verborum quot ſunt? Tres: Quæ? Prima, ùt: Lego. Secunda, ùt: Legis. Tertia, ùt: Legit.

Quid eſt Perſona? Eſt rationalis ſubſtantia, quâ ſermo exercetur. Quid eſt prima Perſona? Quæ loquitur, & cui additur Pronomen primæ Perſonæ. Quid eſt ſecunda Perſona? Cui loquitur, & cui additur Pronomen ſecundæ Perſonæ. Quid eſt tertia Perſona? De qua fit ſermo, & cui additur Pronomen vel Nomen tertiæ Perſonæ. Amo cujus Perſonæ? Primæ: quia attribuitur rei, de ſe loquenti. Amas cujus Perſonæ? Secundæ: quia attribuitur rei, ad quam fit ſermo. Amat cujus Perſonæ? Tertiæ: quia attribuitur rei, de qua fit ſermo.

DE ADVERBIO.

ADverbium quid eſt? Pars Orationis, quæ adjectô Verbô, ſignificationem ejus explanat, atque implet.

Quare poſt Verbum mox ſequitur Adverbium? Quoniam nunquam à Verbo recedit. Adverbium enim ſine Verbo nunquam ponitur, ſed Verbum ſine Adverbio ſæpe: quia Verbum non ubiq; indiget Adverbiô; Adverbium verò nunquam non indiget Verbô. Unde dicitur Adverbium? Ab Ad, id eſt juxta, & Verbum: quia juxta Verbum ponitur, ut declaret ejus ſignificationem. Quomodo id fit? Quia Verbum ſignificat ipſam rei actionem, ùt: amare, vivere; hanc abjectô Adverbiô explanamus & implemus, hoc eſt, perfectiùs exprimimus. Sic dicimus: *pudicè amare*, *bene vivere*. Quis eſt uſus Adverbii? Ut perficiendæ & ornandæ ſignificationis gratiâ, vel Verbo, vel alteri parti addatur. Unde derivantur Adverbia? Sunt Adverbia quæ à ſe naſcuntur, & dicuntur primitiva, ùt: clam. Sunt Adverbia, quæ ab aliis veniunt, & dicuntur derivativa, ùt: clanculum. Unde

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

de veniunt Adverbia derivativa? A Nomine proprio & appellativo, ùt: Homericè, feliciter. A Pronomine, ùt: hìc. A Verbo, ùt: cæsim à cædo. A Nomine & Verbo, ùt: pedetentim. A Participio, ùt: negligenter. A Præpositione, ùt: intrò. Penes quid Adverbia dignoscuntur? Ex Donati enumeratione fideli, ac usu quotidiano deprenduntur.

Adverbio quot accidunt? Tria: Quæ? Significatio, Comparatio & Figura.

Significatio Adverbiorum in quo est? Quia sunt Adverbia aut Loci, aut Temporis, aut Numeri, aut Negandi, aut Affirmandi, aut Demonstrandi, aut Optandi, aut Hortandi, aut Ordinis, aut Interrogandi, aut Similitudinis, aut Qualitatis, aut Quantitatis, aut Dubitandi, aut Personalia, aut Vocandi, aut Respondendi, aut Separandi, aut Jurandi, aut Eligendi, aut Congregandi, aut Prohibendi, aut Eventûs, aut Comparandi.

Hodie cujus significationis? Temporis: quia per ipsum Tempus significamus. Significationes Adverbiorum quot sunt? Ignoratur Numerus; neque enim omnes ponit Donatus.

Da Adverbia Loci! ùt: hìc, *itt*: ibi vel illic, *ott*: indè, *innét*: intrò vel foràs.

Da Temporis! ùt: hodie, *ma*: herì, *tegnap*: nunc, *mostan*: nuper, *minap*: cras, *holnap*: aliquando, *valaha*: olìm, *régenten*: jam, *immár*: tunc, *akkor*: cùm, *mikor*: dum, *míg*: manè, *reggel*: serò, *késön*: semper, *mindenkor*.

Quæ à Grammaticis his adjiciuntur? Modò, pridem, jam pridem, dudum, jam dudum, jam indè, jam olim, olim jam, idem, quondam, & olim quondam, diu, jam diu, & tamdiu, diu noctuque, dies & noctes, interdiu, aliquandiu, antehac, posthac, antea, postea, nudius tertius, nudius quartus, perendie, pridie, postridie, meridie, quotidie, in dies, & in diem, quot mensibus, quot annis, vesperi, diluculò, crepusculò, ætatè, hyemè, quando, siquando, nequando, quantisper, aliquantisper, tantisper, nondũ, necdum, tum, quousque, usquequo, interea, & interim, dehinc, exinde, deinde, mox, illico, propediem, confestim, statim, actutum, quamprimum, extemplò, pòst, postquam, posteaquam, ùt, simulac, tandem, paucis post diebus, raptim, saltim: cursim, subitò, repentè, ociùs, citò, celeriter, deimprovisò, derepentè, protinus, continuò, ubivis, unquam, nunquam, nonnunquam, interdum, temporis punctum, interea loci, dictùm, factùm.

Da Numeri! ùt: Semel, *egyszer*: bis, *kétszer*: ter, *háromszor*: quater, *négyszer*.

Et quæ ad hanc significationem pertinent, similia sunt, Numeralia scilicet: Iterum, quinquies, sexies, nonies, decies, vicies, tricies, octogies, nonagies, centies, ducenties, trecenties, quadrigenties, &c usque ad millies: quoties, toties, aliquoties, duntaxat, plerumque, pluries, sæpe, sæpenumero & sæpius, subinde. Adde: bifariam, trifariam, multifariam, simpliciter, dupliciter.

Da Negandi! Haud, non, *nem*: neque, *sem*.

Quæ sunt his addenda? Parùm, *pro* non satis: secùs, minimè, minimè gentium, nequaquam, neutiquam, falsò, nihil & nullus *pro* non, nullo modo, non, ne *pro* nì, quominus, fabule, somnie, nec ne, nullatenus.

Da Affirmandi! ùt: Etiam, quidni, certè, *igazán*, *bátor*.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Quæ ſunt his ſimilia? Ita, ita eſt, ſic, ſic eſt, ſic erit, hoc ipſum, id ipſum, rectè, ſanè, probè, rectiſſimè, planiſſimè, veriſſimè, maximè, id ſcilicet, ſanè, quidem, niſi, cur non, nempe, quippe, utpote, profectò, ſcilicet, videlicet, planè, licèt, ilicet, nimirũ, & mirùm, quid iſtuc. Næ, cum diphthongo ſcriptum, *pro* certè.

Da Demonſtrandi! ùt: En, ecce, *ihon.*

Quæ ſunt huic ſignificationi ſimilia? ùt: Eccene, ellum, ellam, ellum, ellos, ellas, eccam, eccum.

Da Optandi! ùt: Utinam, *vajha:* ô ſi, *ô ha.*

Quæ ſunt his ſimilia? O utinam, ô ut, veluti, idem enim ſunt, ſi, etſi, quamſi, nunc, ah, oh, optatò advenis, precariò, quidſi. Quomodo hæc differunt à Verbis Optandi? Verba rem aliquam definitam cum Optandi affectu ſignificant: hæc notæ velutique nomina ſunt Optandi.

Da Hortandi! ùt: Eja, *hozzá:* age, *noſza.*

Quæ ſunt his addenda? Eja, age, agite, euge, nonnunquam, & dum adjecta, ùt: adesdum, agedum, agitedum.

Da Ordinis! ùt: Inde, *innen:* deinde, deinceps, *annakutánna.*

Quæ iſtis accedunt? Primò, ſecundò, tertiò: Primùm, ſecundùm, tertiùm: Primumjam, jamprimum, principiò, denuò, præterea, porrò, rurſum & rurſus, obiter, indè, antè, tandem, denique, poſtremùm, noviſſimè, dehinc, interea, dein, poſtea, invicem.

Da Interrogandi! ùt: Cur, *miért:* quare, quamobrem.

Quæ ſunt his ſimilia? quapropter, qua de re, non, nonne, anne, num, nimirum, quid ita, quando, ubi, quò, quorſum, quà, quì, quomodo, quopacto, utrùm, quin, *pro* cur non.

Da Similitudinis! ùt: Quaſi, *ugy-mint:* ceu, ſicut, ſicuti, *mint:* velut, veluti, tanquam, ùt, uti.

Quæ ſunt huc referenda? Ita, itaque, atque, adeò, perinde, acſi, proinde, quaſi, idem, itidem, ſimiliter, identidem, prout, ſic, quemadmodum, ſuatim, caninè, paternè, mutuò, invicem, viciſſim, alternis, quàm, non aliter, haud ſecùs ac, haud aliter ac, eo pacto, inſtar.

Da Qualitatis! ùt: Doctè, *böltsen:* pulchre, *ſzépen:* fortiter, *erösen:* viriliter, *emberül:* benè, *jól:* malè, *gonoſzúl*, *roſzſzúl.*

Quæ ſunt his ſimilia? Indulgenter, diligenter, ſapienter, inſipienter, utiliter, feliciter, audacter, difficulter, durè & duriter, largè & largiter, humanè & humaniter, firmiter, expeditè, verecundè, ridiculè, ſublimè, torvùm, conſultò, auſpicatò, manifeſtò, meritò, perinde, abunde, rite, ſponte, uſui, honori.

Da Quantitatis! ùt: Multùm, *ſokká:* parùm, *laſſan:* modicùm, *kevessé:* nimiùm, *ſetette:* minimùm, *kitsinnyé:* valde, *igen.*

Quæ ſunt his ſimilia? Parumper, plùs, plurimùm, abunde, ſatius *id eſt* meliùs, tantùm, tantummodo, minùs, nimis, ampliùs, valdè *pro* validè, magnopere, tantopere, impensè, impendiò, oppidò, apprimè, abunde, abundanter, affatim, paulatim, ubertim, multis modis, miris modis, mirum in modum, mirè.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

mirè. Et *per* nec non *quam*, in compoſitione: Perchârè, perparcè, quammaximè.

Da Dubitandi! ùt: Forſan, *talám:* forſitan, fortaſſe, fortaſſis, vel fortuitò, *né-talám.*

Quæ huc pertinent? Anne geminatum, & Encliticum atne, utrùm, fors, forſitan, mirùm, an miror, ubi ſit, fortè

Da Perſonalia! Mecum, *énvelem:* tecum, *teveled:* ſecum, *véle:* nobiscum, vobiscum.

Quæ ſunt his ſimilia? Meatim, tuatim, ſuatim, noſtratim, veſtratim; id eſt, more meo, tuo, ſuo, noſtro, veſtro.

Da Vocandi! ùt: ô heus, *hallád-é:*

Da conſimilia! Eho, ehodum, ô Clitiphe, ô Dave, hem. Sunt interdum Interjectiones.

Da Reſpondendi! ùt: Hem, *heh.*

Da his ſimilia! quid vis? quid tibi vis? quid agis? quis me vocat? quis eſt, qui vocat? qui homo? quid vult?

Da Separandi! ùt: Seorſum, *fél-felé:* retrorſum, *hátra-felé.*

Quæ ſunt ſimilia? Sigillatim, ſeparatim, bifariam, omnifariam, privatim, præſertim, ſecùs, ejus comparativus ſecius, (pro minùs) tardiùs, ſecretò, rurſus

Da Jurandi! ùt: ædepol, *bizony:* caſtor, hercle, *hitemre:* medius fidius, *Iſtenemre.*

Quæ ſunt his ſimilia? Hercle, mehercle, hercule, mehercule, caſtor, mecaſtor, percaſtor, pol, perpol, perjovem, ita me Dii ament. Simile eſt illud vulgare: Sic me Deus adjuvet!

Da

Da Eligendi! ùt: Potiùs, *inkább:* imò, *söt inkább.*

Da his ſimilia! quin, potiùs, ſatiùs, meliùs, imò, verò, & quidem, & ac, pro quàm, ùt: aliud reſpondes, ac rogo.

Da Congregandi! ùt: Simul, *egyetemben:* unà, *együtt:* pariter, *egyenlöképen.*

Da his ſimilia! Unà, cum, ſimul, pariter, & cum parte, ſumma cum libertate, vicatim, oſtiatim, ſummatim, generatim, univerſim, conjunctim, tumtum, et-et, partim-partim, ſimul-ſimul vel, Conjunctio, dum ſignificat etiam, ùt: vel oculum exculpe, vel hoc quis non credat.

Da Prohibendi! ùt: Nè, *ne.*

Da ſimilia! Nam, en. Conjunctio corripitur ne, ve, & neu, per Apocopen.

Da Eventûs! ùt: Fortè, fortuitò, *történet ſzerint.*

Quæ ſunt his ſimilia! Fortè, casu, fatò, fataliter, ùt: virgula divina.

Da Comparandi! ùt: Magis, *inkább:* minùs, *nem annyira:* vel tam, *annyira:* quàm, *mennyire, ugymint:* maximùm, minimùm.

Quæ ſunt his ſimilia? Plùs, doctiùs, meliùs, potiùs, & omnes comparativi adverbiales, à Nominibus neutro genere transpoſiti, in *us.*

Suntne aliæ ſignificationes Adverbiorum? Sunt: ùt: Superlativa, Intendendi, Remittendi, Diminutiva, Precandi, Excludendi, Concedendi. Da Superlativa! ùt: Maximè, prudentiſſimè, doctiſſimè, elegantiſſimè, optimè, in vim potiſſimum. Da Intendendi! ùt: Sæpe, nimis, nimiùm, nimiò, nimis-

quam,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quam, prorſus, prorſum, omnino, mordicus, protinus, ſat & ſatis, neceſſariò, neceſſe eſt, penitus, funditus. Da Remittendi! ùt: vix, fere, penè, ægre, paulatim, prope, ſenſim, pedetentim, & ſuſpenſo gradu, paſſim, placidè, ſponte, impurè, propemodum, furtim, clam, vicatim. Da Diminutiva! ùt: Clanculum, bellè, perbellè, duriusculè, meliusculè. Da Precandi! ùt: Sodes, amabo, amabo te, penultimâ longâ, quæ & Interjectiones dicimus Da Excludendi! ùt: Tantùm, tantummodo, duntaxat, ſolùm, pàx. Da Concedendi! ùt: Ut, eſtò, ſanè. Reliquæ ſignificationes Adverbiorum unde cognoſcuntur? Ex circumſtantiis actionum.

Comparatio Adverbiorum in quo eſt? In tribus gradibus Comparationis, ſcilicet: Poſitivo, Comparativo, & Superlativo.

Da Adverbia Poſitivi gradûs! ùt: Doctè. Da Comparativi gradûs! ùt: Doctiùs. Da Superlativi gradûs! ùt: Doctiſſimùm, vel doctiſſimè.

Comparaturne hodie? Non: quia non deſcendit à Nomine adjectivo comparabili. Comparaturne doctè? Etiam: quia deſcendit à Nomine Adjectivo comparabili, ùt: Doctè, doctiùs, doctiſſimùm vel doctiſſimè. Suntne etiam comparabilia non nata à Nominibus? Sunt; ùt: Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime: ſecùs, ſeciùs, absque Superlativo: nuper, nuperrime, absque Comparativo.

Figuræ Adverbiorum quot ſunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: Doctè, prudenter. Compoſita, ùt: Indoctè, imprudenter.

Adverbia Localia ſunt hæc, vel in loco, vel de loco, vel ad locum, vel per locum; Sed in loco, vel de loco, eandem ſignificationem habent, ùt: Intus ſum, intus exeo, foris ſum, foris venio. Ad locum autem & per locum, aliam ſignificationem habent, ùt: Intrò eo, foràs exeo; De intus autem & de foris ſic non dicitur: Quomodo nec dicimus, ad foras, vel in foras. Per locum autem, ùt: Hàc, illac, iſtac.

Adverbia Localia quot habent differentias? Quatuor: In loco, de loco, ad locum, per locum Da Adverbia loci, quæ in loco ſignificant! ùt: Hic, illic, iſtic, intus, foris, ibi, alibi, alicubi, ſicubi, ubique, ubilibet, ubicunque, ſuperiùs, inferiùs, primò, ſecundò, tertiò, quartò, ſupra, infrà, ubivis, longè, prope, procul, ubiubi, ubique gentium, penitus, usquam, nusquam, coràm, præſtò, peregre, Romæ, Norimbergæ, Carthagine, Venetiis, bellò, militiæ, domi, ruri.

Da Adverbia, quæ ſignificant de loco! Hinc, iſtinc, illinc, ſicunde, necunde, undique, alicunde, undecunque, utrinque, ſuperne, inferne, cœlitus, funditus, radicitus, unde, undelibet, undevis, indè, peregre, identidem, aliunde, ſtirpitus, divinitus, humanitus, eminus, cominus, ponè, Tarentò, Mantuâ profectus eſt, Norimbergâ diſceſſit.

Da Adverbia quæ ſignificant ad locum! Huc, illuc, iſtuc, eò, quò, aliquo, ſiquo, quocunque, intrò, foras, nuſquam, nequo, utroque, quoquovis, quovis gentium, quorſum, aliquorſum, deorſum, versùs vel versùm, ſurſum & ſursû versùs, dextrorſum vel dextro verſum, ſiniſtrorſum vel levorſum, horſum v. quorſum, versùm, iſtrorſum, illorſum, nequorſum, utroque versùm, aliorſum, uſquam, ultrocitroque, quouſque vel uſquequo, hactenus, quatenus, eatenus, hucuſque, iſtucuſque, eouſque, uſque: Miletum uſque proceſſit. Da

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Da Adverbia, quæ ſignificant per locum! Hàc, illac, iſthac, nequa, ſiqua, aliqua, utràque, quàque, eàdem, quà, quacunque, alià, rectà.

DE PARTICIPIO.

PArticipium quid eſt? Pars Orationis, partem capiens Nominis, partemque Verbi. Recipit enim à Nomine Genera & Caſus: à Verbo Tempora & Sigificationes: ab utroque Numerum & Figuram.

Quomodo ſe habet Participium ad Verbum & Nomen? Ceu medium quoddam: nam & Caſus habet, ſicut Nomina, & Tempora, conſtructionemque ſicut Verba, unde etiam Præteritum Verbi Paſſivi ſupplet. Unde dicitur Participium? A partem capiendo, quaſi parti capium; quoniam partem capit Nominis, partemq; Verbi, & partem ab utroque. Unde dignoſcitur Participium? Ex terminatione & ejus ſignificatione. Quot ſunt terminationes Participiorum? Septem: *ans*, ùt: amans: *ens*, ùt legens: *tus*, ùt lectus: *ſus*, ùt viſus: *xus*, ùt pexus: *rus*, ùt amaturus: *dus*, ùt amandus, mortuus *ſingulare eſt*.

Participio quot accidunt? Sex: Quæ? Genus, Caſus, Tempus, Significatio, Numerus, & Figura.

Genera Participiorum quot ſunt? Quatuor. quæ? Maſculinum, ùt: hic lectus. Fœmininum, ùt: hæc lecta. Neutrum, ùt: hoc lectum. Omne, ùt: hic & hæc & hoc legens. Caſus Participiorum quot ſunt? Sex. Qui? Nominativus, ùt: hic hæc hoc Legens. Genitivus, ùt: hujus legentis. Dativus, ùt: huic legenti. Accuſativus, ùt: hunc & hanc legentem, & hoc legens. Vocativus, ùt: ô legens. Ablativus, ùt: ab hoc & ab hac & ab hoc legente vel legenti. Tempora Participiorum quot ſunt? Tria. quæ? Præſens, ùt: Legens. Præteritum, ùt: lectus. Futurum, ùt: lecturus, vel legendus.

Amans cujus Temporis? Præſentis & Præteriti imperfecti quæ Participia ſunt Præteriti imperfecti temporis? Omnia quæ deſinunt in *ns*, ùt: amans, legens. Quomodo exponuntur? Per Verbum præſentis temporis, & Præteriti imperfecti, & qui, quæ, quod, ùt: amans, qui amat, vel qui amabat. Amatus cujus Temporis? Præteriti perfecti & pluſquamperfecti. Quæ ſunt Præteriti? In *tus*, *ſus*, *xus* omnia. Quomodo exponuntur? Per Præteritum paſſivum perfectum & pluſquamperfectum, & qui, quæ, quod, ùt: Amatus eſt vel fuit: vel, qui amatus erat vel fuerat. Amaturus cujus Temporis? Futuri. quæ ſunt Futuri temporis? Omnia in *rus* & *dus*. Quomodo differunt? In *rus* Activè & Neutraliter ſignificant; in *dus* verò Paſſivè. Quomodo exponuntur Participia in *rus*? Per Verbū Activum Futuri Temporis, & qui, quæ, quod, ùt: amaturus, qui amabit. Quomodo exponuntur Participia Futuri in *dus*? Per Verbum futurum Paſſivæ vocis, & qui, quæ, quod, ùt: amandus, id eſt, qui amabitur.

Quare inventa ſunt Participia, cum tamen idem per Verbum poſſumus præſtare? Maximè ob orationis concinnitatem & brevitatem, nè tot Relativis, Verbis, Adverbiis, Conjunctionibus nobis opus ſit; & nè eadem ſemper ſit orationis facies, ùt: Deſipit omnis amans: Omnis, qui amat, deſipit: &c. Exponunturne aliter Participia? Maximè: nam per Relativum qui, quæ, quod, eſt vulgaris expoſitio.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

tio. Sed interim rosolvuntur in sua Verba, & in dum, vel ut, vel postquam, vel &, vel quoniam, vel cum, & similia, ùt: Præceptore legente discunt discipuli: id est, cùm legit Præceptor. Unde formantur Participia in *ns*? A Præterito imperfecto Verbi sui, *bam* vel *bar* in *ns* converso, ùt: legebam legens, osculabar osculans, præteribam præteriens, quibam quiens; ubi *bam* mutatur in *ns*. Unde formantur Participia in *tus*, *sus*, *xus*? Ab ultimo Supino Verbi, addendo *s*, ùt: amatu amatus, pexu pexus, visu visus; Excipitur mortuus, à morior. Unde formantur Participia in *rus*? Ab eodem ultimo Supino, addendo *rus*, ùt: amatu amaturus, visu visurus. Unde formantur Participia in *dus*? A Genitivo singulari Participiorum in *ns*, *tis* in *dus* converso, ùt: amantis, amandus. Quæ sunt Participia Masculini generis? Quæ desinunt in *us*. Fœminini? Quæ desinunt in *a*. Neutri? Quæ desinunt in *um*. Omnis? Quæ desinunt in *ns*.

Significationes Participiorum in quo sunt?

Quia ab Activo Verbo duo Participia veniunt: Præsens & Futurum, ùt: Legens, & lecturus. A Passivo quot? Duo: Præteritum & Futurum, ùt: Lectus, legendus. A Neutro quot? Duo, sicut ab Activo, Præsens & Futurum, ùt: Stans, & staturus. A Deponenti quot? Tria. Quæ? Præsens, Præteritum, & Futurum, ùt: Loquens, locutus, locuturus. A Communi quot? Quatuor: Quæ? Præsens, Præteritum, & duo Futura, ùt: Criminans, criminatus, criminaturus, & criminandus.

Quid est Significatio in Participio? Id, quod Genus in Verbo. Per quid cognoscitur? Per genus Verbi, ùt: Amans est Activæ Significationis, quia venit à Verbo Amo, quod est Activi generis. Quot sunt ergo Significationes Participiorum? Quinque: Activa, Passiva, Neutra, Deponens, & Communis. Quæ Participia sunt Significationis Activæ? Quæ à Verbis generis Activi descendunt. Quot Participia descendunt ab Activi generis Verbo? Duo: Præsens in *ns*, & Futurum in *rus*. Quæ Participia sunt Significationis Passivæ? quæ à Verbis Passivi generis descendunt. Quot Participia descendunt à Verbis Passivi generis? Duo: Præteritum in *tus*, vel *xus*, vel *sus*, & Futurum in *dus*. Quæ Participia sunt Significationis Neutralis? Quæ à Verbis Neutri generis descendunt. Quot Participia descendunt à Verbis Neutri generis? Duo: Præsens in *ns*, Futurum in *rus*. Quæ Neutra habent quatuor Participia? Quæ habent Passivum in tertia Persona, ùt: Semino, aro, tundo: arans, turus, tus, & arandus. Quæ Neutra habent tria Participia, scilicet: Præsens, Præteritum, & Futurum in *rus*? Prandeo, cœno, mereo, nubo, jubeo, quiesco, placeo, tribuo, gaudeo, fido, soleo, audeo, assvesco, ùt: prandens, pransus, pransurus. Quæ Participia sunt significationis Deponentis? Quæ à Verbis Deponentis generis descendunt. A Deponentibus Verbis quot descendunt Participia? Tria: Præsens in *ns*, Præteritum in *tus*, & Fururum in *rus*, ùt: Sequens, secutus, secuturus. Quæ Deponentia habent quatuor Participia? quæ fuerunt olim Communia, ùt: Loquendus, utendus, sequendus. Quæ Participia sunt Significationis Communis? Quæ à Verbis Communis generis descendunt. Quot Participia descendunt à Verbis Communis generis? quatuor: Præsens, Præteritum, duo Futura in *rus* & *dus*, ùt: Largiens, largitus, largiendus, & largiturus.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

turus. Quomodo differunt? In *ns* & *rus*, significant tantùm Activè, in *dus* tantùm Passivè. Præteriti autem Temporis significant Activè & Passivè, ùt: Largitus, qui donavit, & qui donatus est. Sunt & Participia quæ citra Verbi originem fiunt, ùt: Exosus, perosus.

Numeri Participiorum quot sunt? Duo: Qui? Singularis, ùt: hic Legens. Pluralis, ùt: hi Legentes.

Amans cujus Numeri? Singularis: quia singulariter profertur, Amantes cujus Numeri? Pluralis: quia pluraliter profertur.

Figuræ Participiorum quot sunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: Legens. Composita, ùt: Negligens.

Amans cujus Figuræ? Simplicis: quia simpliciter profertur. Deamans cujus Figuræ? Decompositæ: quia à composito derivatur, quod est Deamo. Omne enim, quod derivatur à composito, dicitur decompositum.

Quid de Declinatione Participiorum sentis? Participia omnia ad Declinationem Nominum pertinent. Quæ sunt Primæ Declinationis? quæ desinunt in *a*. Secundæ? quæ desinunt in *us* & *um*. Tertiæ? quæ desinunt in *ns*.

Da Paradigma Participiorum Activorum & Neutrorum in ans *vel in* ens *finientium!*

LEgens Participium, veniens à Verbo Activo, Temporis præsentis, Generis omnis, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi, Accusativi, & Vocativi; quod declinabitur sic: Nominativô hic & hæc & hoc Legens, Genitivô hujus legentis, Dativô huic legenti, Accusativô hunc & hanc legentem, & hoc legens, Vocativô ô legens, Ablativô ab hoc & ab hac & ab hoc legente vel legenti. *Et Pluraliter:* Nominativô hi & hæ legentes, & hæc legentia, Genitivô horum & harum & horum legentum, vel legentium, Dativô his legentibus, Accusativô hos & has legentes & hæc legentia, Vocativô ô legentes & ô legentia, Ablativô ab his legentibus.

Da quoque Paradigma Participiorum Activorum, aut Neutrorum Futuri in rus.

LEcturus Participiũ, veniens à Verbo Activo Temporis Futuri, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi; quod declinabitur sic: Nominativô hic lecturus, hæc lectura, hoc lecturum: Genitivô hujus lecturi, lecturæ, lecturi,: Dativô huic lecturo, lecturæ, lecturo: Accusativô hunc lecturum, hanc lecturam, hoc lecturum: Vocativô ô lecture, lectura, lecturum: Ablativô ab hoc lecturo, ab hac lectura, ab hoc lecturo. *Et Pluraliter*: Nominativô hi lecturi, hæ lecturæ, hæc lectura: Genitivô horum lecturorum, harum lecturarum, horum lecturorum Dativô his lecturis: Accusativô hos lecturos, has lecturas, hæc lectura: Vocativô ô lecturi

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

lecturæ, lectura: Ablativô ab his lecturis.

Da Paradigma Participiorum Passivorum & Deponentium Præteriti Temporis in tus, sus, *aut* xus *finientium!*

LEctus Participium, veniens à Verbo Passivo, Temporis Præteriti, Numeri singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi, quod declinabitur sic: Nominativô hic Lectus, hæc lecta, hoc lectum: Genitivô hujus lecti, lectæ, lecti: Dativô huic lecto, lectæ, lecto: Accusativô hunc lectum, hanc lectam, hoc lectum: Vocativô ô lecte, lecta, lectum: Ablativô ab hoc lecto, ab hac lecta, ab hoc lecto. *Et Pluraliter:* Nominativô hi lecti, hæ lectæ, hæc lecta: Genitivô horum lectorum, harum lectarum, horum lectorum: Dativô his lectis: Accusativô hos lectos, has lectas, hæc lecta: Vocativô ô lecti, lectæ, lecta: Ablativô ab his lectis.

Da Paradigma Participiorum Passivorum Communium Verborum Futuri Temporis in dus *finientium!*

LEgendus Participium, veniens à Verbo Passivo, Temporis Futuri, Numeri singularis, Figuræ Simplicis, Casûs Nominativi; quod declinabitur sic: Nominativô hic Legendus, hæc legenda, hoc legendum: Genitivô hujus legendi, legendæ, legendi: Dativô huic legendo, legendæ, legendo: Accusativô hunc legendum, hanc legendam, hoc legendum: Vocativô ô legende, legenda, legendum: Ablativô ab hoc legendo, ab hac legenda, ab hoc legendo. *Et Pluraliter:* Nominativô hi legendi, hæ legendæ, hæc legenda: Genitivô horum legendorum, harum legendarum, horum legendorum: Dativô his legendis: Accusativô hos legendos, has legendas, hæc legenda: Vocativô ô legendi, legendæ, legenda: Ablativô ab his legendis.

Degenerantne aliqua Participia in Nomina? Imò quot modis? quatuor modis: Primò, Compositione, ùt: Indoctus. Secundò, Constructione, ùt: Abundans laudis. Tertiò, Comparatione, ùt: Sapiens, sapientior, sapientissimus. Quartò, amissione Temporis, ùt: Doctus, *pro* eruditus.

DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio quid est? Pars Orationis annectens ordinem & sententiam.

Conjunctioni quot accidunt? Tria. Quæ? Potestas, Figura, & Ordo.

Unde dicitur Conjunctio? A conjũgendo, quòd conjungat elocutionem. Nam si quis dicat: Ego, tu eamus; dissidet oratio. Si interpono &, dicens: Ego & tu eamus; incipit cohærere. Ad quid conducit Conjunctio? Multùm conducit ad rectè connectendam orationem: Conjungit enim vim & ordinem orationis. Indè etiam Nomen meruit, quia pro vinculo interponitur orationi: quoniam laxum & diffusum sermonem, more catenæ interpositæ devin-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

devincit atq; connectit. Penes quid Conjunctiones cognoſcuntur? Ex Donati enumeratione fideli, ac uſu quotidiano.

Poteſtas Conjunctionum quot Species habet? Quinque. Quas? Copulativas, Disjunctivas, Expletivas, Cauſales, & Rationales.

Da Copulativas! ùt: Et, que, quoque, at, atque, ac, aſt.

Quæ his adduntur? Etiam, præterea, alioquin, item, itēque, cum, tum, ſimul *pro* &, adeò *pro* etiam.

Da Disjunctivas! ùt: Aut, ve, vel, ne, nec, an, neque.

Da Expletivas! ùt: Quidem, equidem, ſaltèm, videlicet, quàm, quamvis, quoque, autem, porrò, licèt, tamen, veruntamen.

Da Cauſales! ùt: Si, etſi, etiamſi, ſiquidem, quando, quandoquidem, quin, quinetiam, quatenus, ſin, ſeu, ſive, ceu, neve, nam, namque, ni, niſi, niſiſi, nè, ſed, interea, quamobrem, præſertim, item, itemque, cæterùm, alioquin, præterea.

Quæ adduntur his? Quod *pro* quin, quo *pro* quia, præcipuè poſt non, propterea, quòd, quippe, ut *pro* ſiquidem, ùt *pro* utpote.

Da Rationales! ùt: Ita, itemque, etiam, etenim, enimvero, quia, quapropter, quoniam, quidem, quippe, nempe, ergo, ideo, igitur, ſcilicet, videlicet, propterea, idcirco.

Da his ſimilia! Quare, quocircà, proinde.

Poteſtas quid eſt? Nihil aliud eſt, quàm ipſius Conjunctionis ſignificatio. Et, cujus Speciei ſive Poteſtatis? Copulativæ: quia copulat tam ſenſum, quàm Verba, ùt: Ego & Tu eamus. Vel, cujus Poteſtatis? Disjunctivæ: quia dictionis connectens ſenſum disjungit, ùt: Vel eſt ſanus, vel eſt æger: Oportet enim unum eſſe verum, alterum falſum: Aut eſt dies, aut eſt nox. Quidem cujus Poteſtatis? Expletivæ: quia explet, id eſt, explanat ſenſum; & aliquando ſolâ feſtivitatis gratiâ ponitur: Nam, cujus Poteſtatis? Cauſalis: quia rei cauſam demonſtrat. Ergo, cujus Poteſtatis? Rationalis: quia rei rationem demonſtrat.

Figuræ Conjunctionum quot ſunt? Duæ: Quæ? Simplex, ùt: nam. Compoſita, ùt: namq

Ordo Conjunctionum in quo eſt? Quia aut præpoſitivæ Conjunctiones ſunt, ùt: At, ac, aſt. Aut Subjunctivæ, ùt: que, ne, ve. Aut Communes, ùt: ergo, ideo, igitur.

Quid eſt Ordo in Conjunctione? Eſt Modus præponendi & poſtponendi Conjunctiones. Quot ſunt Ordines Conjunctionum? Tres. Qui? Præpoſitivus, Subjunctivus, Communis. Da Conjunctioues Præpoſitivi Ordinis! Ac, at, atque, aut, &, vel, nec, neque, ſiquin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, niſi, nî. Quare dicuntur Præpoſitivi Ordinis? Quia ſemper in Oratione præponuntur. Da Subjunctivi Ordinis! que, ne, ve, verò, quoq;, autē, quidē. Quare dicūtur Subjūctivi ordinis! quia ſubjiciūtur ſeu ſubjunguntur in Orationis Ordine. Da Conjūctiones Cōmunis Ordinis. Cæteræ ferè omnes, præter ſuprà dictas, ùt: equidem, igitur, tamen, ergo, quanquam, quoniam. Quare dicuntur Communes? Quia in Orationis Ordine

 & præ-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

& præponi & postponi possunt. Que, qualis Conjunctio? Enclitica, sive Inclitica. Quot sunt Conjunctiones Encliticæ? Tres: que, ne, ve; quia præcedentem syllabam extollunt; ipsæ autem inclinantur.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio quid est? Pars Orationis, quæ præposita aliis partibus in Oratione, significationem earum aut complet, aut mutat, aut minuit.

Quando mutat? Quando diversam significationem inducit, ùt: æquus, iniquus: sapio, desipio. Quando complet? Quando perficit augetve significationem, ùt: deamo, depereo, id est, valdè amo, prorsus pereo. Quando minuit? Quando significationem partis, cui componitur, adimit, ùt: subtristis, subrideo; id est, parùm tristis, parùm rideo. Unde dicitur Præpositio? A præponendo: quoniam præponitur aliis partibus in sermone.

Quot modis præponitur in sermone Præpositio? Duobus: Per appositionem & compositionem. Per appositionem quando? Quando non est una pars Orationis cum apposita dictione, ùt: Penes me situm est. Quando per compositionem? Quando cum addita dictione est una pars, ùt: Iniquus. Unde Præpositiones dignoscuntur? Ex Donati enumeratione fideli: quia certô numerô comprehenduntur.

Præpositioni quot accidunt? Unum. Quid? Casus tantùm. Quot Casus? Duo: Qui? Accusativus & Ablativus.

Da Præpositiones casûs Accusativi! Ad, apud, ante, adversum, cis, citra', circum, circa', contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, per, prope, propter, secundum, post, trans, ultra, præter, supra, circiter, usque, secus, penes.

Quomodo? Dicimus enim: ad patrem, apud villam, ante ædes, adversum inimicos, cis Rhenum, circa forum, circum vicinos, citra templum, contra hostes, erga propinquos, extra terminos, inter naves, intra mœnia, infra tectum, juxta macellum, ob augurium, pone tribunal, per parietem, prope fenestram, propter disciplinam, secundum fores, pòst tergum, trans ripam, ultra fines, præter officium, supra cœlum, circiter annos, usque Oceanum, secus viam, penes arbitros.

Da Præpositiones casûs Ablativi! ùt: A, ab, abs, cum, coram, clam, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, absque, tenus.

Quomodo? Dicimus enim: A domo, ab homine, abs quolibet, cum exercitu, coram testibus, clam custodibus, de foro, è jure, ex præfectura, pro clientibus, præ timore, palam omnibus, sine labore, absque injuriis, tenus pube, dicimus pube tenus.

Da Præpositiones utriusque casûs! ùt: In sub, super, & subter. Addit *Linacer*, *lib.* 5. clam, ùt: clam nos, clam viro. Et tenus cum Ablativo, ùt: pectoribus tenus. Cum Genitivo tantùm plurali, ùt: crurum tenus, hostium tenus.

Quando serviunt Accusativo casui? quando nos, vel quoslibet, ad locum ire, îsse, vel ituros esse significamus. Quando serviunt Ablativo casui? quando nos, vel quoslibet, in loco esse, vel fuisse, vel futuros esse significamus. In, Accusativi casûs, ùt: Itur in antiquam silvam. Sub, Accusativi casûs, ùt: Penesq; sub ipsos mittuntur gradibus. Sub, Ablativi

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

tivi casûs, ùt: Arma ſub adverſo poſuit radiantia quercu. Super, quam vim habet? Ubi locum ſignificat, magis Accuſativo, quàm Ablativo caſui ſervit. Ubi verò mentionem alicujus rei facimus, Ablativo tantùm, ùt: Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa; hoc eſt: de Priamo, & de Hectore. In, quam vim habet? Etiam tunc Accuſativo caſui ſervit, cùm ſignificat contrà, ùt: In adulterum, & in deſertorem. Subter, quam vim habet? Eandem, quam & ſuperiores ad locum & in loco ſignificantes.

Quot Præpoſitiones ſunt, quæ à dictionibus ſeparari non poſſunt? Sex, ùt: Di, dis, re, ſe, an, con. Quomodo? Dicimus enim: diduco, diſtraho, recipio, ſecubo, amplector, congredior. Quæ ſunt, quæ conjungi non poſſunt? Apud, & penes. Quæ conjunguntur & ſeparantur? Reliquæ penè omnes.

Ad, cujus casûs? Accuſativi: quia Accuſativo deſervit. Quot ſunt Præpoſitiones quæ tantùm cum Accuſativo conſtruuntur? Sunt triginta: Ad, apud, &c. A cujus caſus? Ablativi: quia Ablativo caſui deſervit. Quot ſunt Præpoſitiones quæ cum Ablativo componuntur? Quindecim, ùt: à ab, &c. In, cujus caſus? Utriusque: quia utrique deſervit, Accuſativo & Ablativo. Quot ſunt Præpoſitiones, quæ nunc Accuſativo, nunc Ablativo jungi poſſunt? Quatuor: In, ſub, ſuper, & ſubter. Con, qualis Præpoſitio? Inſeparabilis. Quot ſunt Præpoſitiones inſeparabiles? Sex: quæ? di, dis, re, ſe, an con. Quare dicuntur Inſeparabiles? quia extra compoſitionem nihil ſignificant.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio quid eſt? Pars Orationis ſignificans mentis affectum, voce incognita.

Interjectio quare ultimô locô poſita eſt? quia nihil exprimit; niſi affectus animi, qui rarò interponuntur.

Unde dicitur Interjectio? Ab interjiciendo: quia interjicitur aliis partibus in Oratione, quibus in varias partes diſtributis, vox interjecta profertur.

Interjectioni quot accidunt? Unum, Quod? Significatio.

Significatio Interjectionum quid eſt? Quâ aut lætitiam mentis ſignificamus, ùt: Evæ! Aut dolorem, ùt: Heu! Aut admirationem, ùt: Papæ! Aut metum, ùt: Atat, aut ſi quæ ſunt ſimilia.

Quid eſt Significatio? Eſt proprietas ſignificans affectum mentis. Quot ſunt Significationes? Tot ferè, quot affectus. Da aliquot! Gaudentis, Ridentis, Admirantis, Indignantis, Dolentis, Metuentis. Da Gaudentis! ùt: Evæ, evax, jo, euge, vah, ô! quia gaudium ſignificant. Da Ridentis! ùt: Ha, ha he! quia riſum ſignificant. Da Admirantis! ùt: Papæ, hem! quia admirationem ſignificant. Da Indignantis! ùt: Hem! quia indignationem ſignificant. Da Dolentis! ùt: proh, ah, heu, ve, ô, hoi, hei! quia dolorem ſignificant. Silentium injungentis! ùt: atat! Quæ aliæ Orationis partes ſolent pr Interjectione proferri? Infandùm, & malùm, ùt: Navibus (infandum!) amiſſis unius ob iram: *Virgilius.* Quid hoc (malùm!) infelicitatis eſt? *Terentius.* Et eſt dictum anxii animi & perturbati nimis.

Interrogationes de Verborum formatione.

AMans unde formatur? Ab amo, mutatô *o* in *ans*,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ans. Quot Tempora formantur à præsenti Indicativi? Quæcunque non formantur à Præterito perfecto Indicativi. Quot Tempora formantur à Præterito perfecto Indicativi? Quinque, quæ finiunt *ram, sem, rim, ro, se.* Unde formatur Præteritum plusquamperfectum Indicativi *ram?* A prima persona Præteriti perfecti, *i* in *o* conversô, & additô *ram*, fit amaveram. Unde formatur Præteritum perfectum Optativi Modi in *sem?* A Præterito perfecto Indicativi, additô *s* & *sem*, fit amavissem. Unde formatur Præteritum perfectum Conjunctivi Modi in *rim?* A prima persona Præteriti Indicativi, *i* in *e* conversô, & additô *rim*, fit amaverim. Unde formatur Futurum Conjunctivi Modi in *ro?* A prima persona Præteriti Indicativi Modi *i* in *e* conversô, & additô *ro*, fit amavero. Unde formatur Præteritum perfectum Infinitivi in *se?* A Perfecto Indicativi, additô *s* & *se*, fit amavisse.

Dic *§ Præteritũ primi de se dat tempora quinque:* obiter: ? Rã, sem, rim, ro, se, *formabit cætera Præsens.*

Unde formatur Supinum? A Præterito perfecto formatur Supinum. Unde formantur Gerundia? A Genitivo Participiorum in *ns, tis* in *di, do, dum,* conversô.

EXEMPLA CONJUGATIONUM sequuntur.

Conjuga Verbum Activum AMO!

AMO, Verbum Activum, in Indicativo Modo dictum, Temporis Præsentis, Numeri Singularis, Figuræ Simplicis, Personæ primæ, Conjugationis primæ; quod conjugabitur sic: Amo, amas, amat. *Et Pluraliter:* Amamus, amatis, amant

mant. *Præteritô imperfectô:* Amabam, amabas, amabat. *Et Pluraliter:* Amabamus, amabatis, amabant. *Præteritô perfectô:* Amavi, amavisti, amavit. *Et Pluraliter:* Amavimus, amavistis, amaverunt *vel* amavêre: *(per Syncopen,* amâsti, *vel* amâstis.) *Præteritô plusquamperfectô:* Amaveram, amaveras, amaverat. *Et pluraliter:* Amaveramus, amaveratis, amaverant: *(per Concisionem,* amâram, amâras, amârat.) *Futurô:* Amabo, amabis, amabit, *Et pluraliter:* Amabimus, amabitis, amabunt.

[Huic Futuro imperfecto, *(ùt vocant:)* addunt etiam Grammatici Futurum perfectum, seu exactum *(ùt* Linacer *appellat:)* Amavero, amaveris, amaverit. *Et Pluraliter:* Amaverimus, amaveritis, amaverint.]

Imperativô Modô Tempore præsenti, secundam & tertiam Personam: Ama, amet. *Et pluraliter:* Amemus, amate, ament. *Futurô:* Amato tu, amato ille. *Et pluraliter:* Amemus, amatote, amanto *vel* amantote. *Optativô Modô Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam amarem, amares, amaret. *Et Pluraliter:* Utinam amaremus, amaretis, amarent. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam amavissem, amavisses, amavisset. *Et Pluraliter:* Utinam amavissemus, amavissetis, amavissent: *(Per Syncopen:* Amâssem, amâsses, amâsset) *Futurô:* Utinam amem, ames, amet. *Et Pluraliter:* Utinam amemus, ametis, ament. *Conjunctivô Modô Tempore præsenti:* Cum amem, ames, amet. *Et Pluraliter:* Cum amemus, ametis, ament. *Præteritô imperfectô:* Cum amarem, amares, amaret. *Et Pluraliter:* Cum amaremus, amaretis, amarent *Præteritô perfectô:* Cum amaverim, amaveris, amaverit.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

rit. *Et Plur:* Cum amaverimus, amaveritis, amaverint. *(Per Concisionem:* Amârim, amâris, amârit.) *Præteritô plusquamperfectô:* Cum amavissem, amavisses, amavisset. *Et Plur:* Cum amavissemus, amavissetis, amavissent. *(Per Syncopen:* Cum amâssem, amâsses, amâsset. *Et Plur:* Cum amâssemus, amâssetis, amâssent.) *Futurô:* Cum amavero, amaveris, amaverit. *Et Plural:* Cum amaverimus, amaveritis. amaverint. *(Per Syncopen:* Amâro, amâris, amârit: &c.) *Infinitivô Modô, sine numeris & persônis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Amare. *Præteritô perfectô & plusquam perfectô:* Amavisse: *(vel* amâsse, *Per Syncopen) Futurô,* amatum ire, *vel* amaturum esse.

[*Tantùm* Fore, *à* Forem defectivo, *Futurum proprium habet in Infinitivo, teste* Linacro. *Alia Verba, circumloquuntur Infinitivum Futurum, per Participium proprium, & Verbum esse, ùt:* amaturum esse.]

VErbo impersonali, *Indicativô Modô, Tempore Præsenti:* Amatur. *Præteritô perfectô:* Amatum est *vel* fuit. *Præteritô plusquamperfectô:* Amatum erat *vel* fuetat. *Futurô:* Amabitur. *Imperativô Modô, Tempore Præsenti:* Ametur. *Futurô:* Amator. *Optativô Modo, Tempore Præsenti: & Præteritô imperfectô:* Utinam ametur. *Præteritô perfectô, & plusquamperfectô:* Utinam amatum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Utinam ametur. *Conjunctivô Modô, Tempore Præsenti:* Cum ametur. *Præteritô imperfectô:* Cum amaretur. *Præteritô perfectô:* Cum amatum sit *vel* fuerit. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum amatum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Cum amatum erit *vel* fuerit. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Persônis, Tempore Præsenti & Præteritô imperfectô:* Amari. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Amatum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Amatum iri. *Gerundia vel Participialia Verba sunt hæc:* Amandi, amando, amandum. *Supina:* Amatum, amatu. *Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Activo, Præsens, ùt:* Amans. *Futurum, ùt:* Amaturus.

[*Quare* Donatus *vocat Gerundia Participialia Verba? Quia sunt voces à Verbis deductæ, Participiis per omnia similes; nec tamen Participia sunt. Quare non sunt Participia? Quia Participia significant Tempus, sine administratione rei, ùt:* Cruciat me lectionis solicitudo dicendæ: *id est:* quam dicturus sum. *Gerundia verò significant administrationem rei, sine Tempore, ùt:* Tenet me cura Scholæ regendæ; *id est,* quam regere debeo. *Lege* Vallam, *lib.* 1. *cap.* 27.

Da formam conjugandi Verba Passiva, Deponentia, & Communia, Primæ Conjugationis!

AMor, amaris *vel* amare, amatur. *Et Pluraliter:* Amamur, amamini, amantur. *Præteritô imperfectô:* Amabar, amabaris, *vel* amabare, amabatur. *Et Plur:* Amabamur, amabamini, amabantur. *Præteritô perfectô:* Amatus sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Et Plur:* Amati sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt fuerunt *vel* fuêre.

[*Verborum quæ in* r *desinunt,* Linacer *duplex esse Præteritum ait. Alterum, quô proximè Præteritum aliquid significatur, ùt:* Pransus sum, *si modô* pransus sis. *Alterum, quô alterius Præteritum, ùt:* Pransus fui.]

Præteritô plusquamperfectô: Amatus eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Et Plural:* Amati

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Amati eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Futurô:* Amabor, amaberis, *vel* amabere, amabitur. *Et Plur:* Amabimur, amabimini, amabuntur.

[*Et Futurum perfectum, secundum* Linacrum, *&* Nebrissensem: Amatus, ero *vel* fuero, amatus eris *vel* fueris, amatus erit *vel* fuerit. *Et Pluraliter:* Amati erimus *vel* fuerimus, amati eritis *vel* fueritis, amati erint *vel* fuerint.]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundã & tertiam Personam: Ama, ametur. *Et Plurali:* Amemur, amemini, amentur. *Futurô:* Amator tu, amator ille. *Et Pluralit:* Amemur, amaminor, amantor *Optativô Modô, Tempore præsenti, & Præteritô imperfectô:* Utinam amarer, amareris *vel* amarere, amaretur. *Et Plural:* Utinam amaremur, amaremini, amarentur. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam amatus essem *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Plural:* Utinam amati essemus *vel* fuissemus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. *Futurô:* Utinam amer, ameris *vel* amere, ametur *Et pluraliter:* Utinam amemur, amemini, amentur. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum amer, ameris *vel* amere' ametur. *Et pluraliter:* Cum amemur, amemini, amentur. *Præteritô imperfectô:* Cum amarer, amareris *vel* amarere, amaretur. *Et pluraliter:* Cum amaremur, amaremini, amarentur. *Præteritô perfectô:* Cum amatus sim *vel* fuerim, sis *vel* fueris sit *vel* fuerit. *Et Pluraliter:* Cum amati simus *vel* fuerimus, sitis *vel* fueritis, sint *v.* fuerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum amatus essem, *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Plural:* Cum amati essemus *vel* fuissemus, essetis *v.* fuissetis, essent *vel* fuissent *Futurô:* Cum amatus ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. *Et Plural:* Cum amati erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Amari. *Præteritô perfectô & plusquam perfectô.* Amatũ esse *vel* fuisse. *Futurô:* Amatũ iri.

[*Futurum Passivæ vocis*, Linacer *constituit periphrasticè ex Futuro Participii Passivo, & verbo esse, ùt:* Amandum esse.]

Duo Participia trahuntur ex hoc Verbo Passivo: *Præteritum, ùt:* Amatus. *Futurum, ùt:* Amandus.

Conjuga Verbum Activum Secundæ Conjugationis!

DOCEO, Verbum Activum, in Indicativo Modo dictum, Temporis præsentis, Numeri singularis, Figuræ Simplicis, Personæ primæ, Conjugationis secundæ: quod conjugabitur sic: Doceo, doces, docet. *Et Plur.* Docemus, docetis, docent. *Præteritô imperfectô:* Docebam, docebas, docebat. *Et Plur.* Docebamus, docebatis, docebant. *Præteritô perfectô:* Docui, docuisti, docuit. *Et Plur.* Docuimus, docuistis, docuerunt *vel* docuêre. *Præteritô plusquamperfectô:* Docueram, docueras, docuerat. *Et Plur.* Docueramus, docueratis, docuerant. *Futurô:* Docebo, docebis, docebit. *Et Plur.* Docebimus, docebitis, docebunt.

[*Futurô perfectô:* Docuero, docueris, docuerit. *Et Plur.* Docuerimus, docueritis, docuerint]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam: Doce, doceat. *Et Plur.* Doceamus, docete, doceant. *Futurô:* Doceto tu, doceto ille. *Et Plur.* Doceamus, docetote, docento *vel* docentote. *Optativô Modo, Tempore præsentã & præter-*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

& præteritô imperfectô: Utinam docerem, doceres, doceret. *Et Plur.* Utinam doceremus, doceretis, docerent. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam docuissem, docuisses, docuisset. *Et Plur.* Utinam docuissemus, docuissetis, docuissent. *Futurô:* Utinam doceam, doceas, doceat. *Et Plur.* Utinam doceamus, doceatis, doceant. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum doceam, doceas, doceat. *Et Plural:* Cum doceamus, doceatis, doceant.

[*Subjunctivus significatum Indicativi maximè repræsentat, teste* Linacro, lib. 1.]

Præteritô imperfectô: Cum docerem, doceres, doceret. *Et Plural:* Cum doceremus, doceretis, docerent. *Præteritô perfectô:* Cum docuerim, docueris, docuerit. *Et Plural:* Cum docuerimus, docueritis, docuerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum docuissem, docuisses, docuisset. *Et Pluraliter:* Cum docuissemus, docuissetis, docuissent. *Futurô:* Cum docuero, docueris, docuerit. *Et Pluraliter:* Cum docuerimus, docueritis, docuerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Docere. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Docuisse. *Futurô:* Doctum ire *vel* docturum esse.

Verbô impersonali, in Indicativo modo, Tempore præsenti: Docetur. *Præteritô imperfectô:* Docebatur. *Præteritô perfectô:* Doctum est *vel* fuit. *Præteritô plusquamperfectô:* Doctum erat *vel* fuerat. *Futurô:* Docebitur. *Imperativô Modô, Tempore præsenti:* Docetur. *Futurô:* Docetor. *Optativô Modô, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Utinam doceretur. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam doctum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Utinam doceretur. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum doceatur. *Præteritô imperfectô:* Cum doceretur. *Præteritô perfectô:* Cum doctum sit *vel* fuerit. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum doctum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Cum doctum erit *vel* fuerit. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti:* Doceri. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Doctum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Doctum iri. *Gerundia & Participialia Verba sunt hæc.* Docendi, docendo, docendum. *Supina:* Doctum, doctu. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Activo, *Præsens*, ùt: Docens. *Futurum*, ùt: Docturus.

[*Quomodo exponuntur* Gerundia *&* Supina? *Extra seriem Orationis per se nihil significant.*]

Conjuga Verbum Passivum Secundæ Conjugationis!

DOceor, doceris *vel* docere, docetur. *Et Pluraliter:* Docemur, docemini, docentur.

[*Passivum transpositum, Personis interpretari retrò Activa voce possis sic:* Docemur à Præceptore: Præceptor docet nos. Doceor, docet me, &c. *Linac*: lib. 1.]

Præteritô imperfectô: Docebar, docebaris *vel* docebare, docebatur. *Et pluraliter:* Docebamur, docebamini, docebantur. *Præteritô perfectô:* Doctus sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Et Pluraliter:* Docti sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt fuerunt *vel* fuêre. *Præteritô plusquamperfectô:* Doctus eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Et Plural:* Docti eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Futurô:* Docebor,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

cebor, doceberis *vel* docebere, docebitur. *Et Plural:* Docebimur, docebimini, docebuntur.

[*Futurô perfectô:* Doctus ero *vel* fuero, doctus eris *vel* fueris, doctus erit *vel* fuerit. *Et Plural:* docti erimus *vel* fuerimus, docti eritis *vel* fueritis, docti erint *vel* fuerint]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundâ & tertiam Personam: Docere, doceatur. *Et Pluraliter:* Doceamur, doceamini, doceantur. *Futurô* Docetor tu, docetor ille. *Et Pluraliter:* Doceamur, doceaminor, docentor. *Optativô Modô, Tempore præsenti, & Præteritô imperfectô:* Utinam docerer, docereris *vel* docerere, doceretur. *Et Pluraliter:* Utinam doceremur, doceremini, docerentur. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam doctus essem *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Plur:* Utinam docti essemus *vel* fuissemus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. *Futurô:* Utinam docear, docearis *vel* doceare, doceatur. *Et Plurali:* Utinam doceamur, doceamini, doceantur. *Conjunctivô Modô Tempore præsenti:* Cum docear, docearis *vel* doceare, doceatur. *Et Plural:* Cum doceamur, doceamini, doceantur. *Præteritô imperfectô:* Cum docerer, docereris *vel* docerere, doceretur. *Et Pluraliter:* Cum doceremur, doceremini, docerentur. *Præteritô perfectô:* Cum doctus sim *vel* fuerim, sis *vel* fueris, sit *vel* fuerit. *Et Pluraliter:* Cum docti simus *vel* fuerimus, sitis *vel* fueritis, sint *vel* fuerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum doctus essem *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Pluraliter:* Cum docti essemus *vel* fuissemus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. *Futurô:* Cum doctus ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. *Et pluraliter:* Cum docti erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Doceri. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Doctum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Doctum iri. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Passivo: *Præteritum*, ùt: Doctus. *Futurum*, ùt: Docendus.

Da formam conjugandi Verba Tertiæ Conjugationis!

LEgo Verbum Activum, in Indicativo Modo dictum, Temporis præsentis, Numeri singularis, Figuræ simplicis, Personæ primæ, Conjugationis tertiæ, quod conjugabitur sic: Lego, legis, legit. *Et Pluraliter:* Legimus, legitis, legunt. *Præteritô imperfectô:* Legebam, legebas, legebat. *Et Pluraliter:* Legebamus, legebatis, legebant. *Præteritô perfectô:* Legi, legisti, legit. *Et pluraliter:* Legimus, legistis, legerunt *vel* legere, (Apud *Terentium:* Dixti, *pro* dixisti: extinxti, amâsti.) *Præteritô plusquamperfectô:* Legeram, legeras, legerat. *Et Pluraliter:* Legeramus, legeratis, legerant. *Futurô:* Legam, leges, leget. *Et Pluraliter:* Legemus, legetis, legent.

[*Futurô perfectô:* Legero, legeris, legerit. *Et Pluraliter:* Legerimus, legeritis, legerint]

Imperativô Modô Tempore præsenti, ad secundam & tertiam Personam: Lege, legat. *Et Pluraliter:* Legamus, legite, legant. (Dic, duc, fac, & fer, *per* Apocopen *proferuntur.*) *Futurô:* Legito tu, legito ille. *Et Pluraliter:* Legamus, legitote, legunto *vel* leguntote. *Optativô Modô Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam legerem, legeres, legeret. *Et Pluraliter:* Utinam legeremus, legeretis,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

retis, legerent. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam legissem, legisses, legisset. *Et Pluraliter:* Utinam legissemus, legissetis, legissent. *Futurô:* Utinam legam, legas, legat. *Et Plural:* Utinam legamus, legatis, legant. *Conjunctivô Modô Tempore præsenti:* Cum legam, legas, legat. *Et Pluraliter:* Cum legamus, legatis, legant. *Præteritô imperfectô:* Cum legerem, legeres, legeret. *Et Pluraliter:* Cum legeremus, legeretis, legerent *Præteritô perfectô:* Cum legerim, legeris, legerit. *Et Plural:* Cum legerimus, legeritis, legerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum legissem, legisses, legisset. *Et Pluraliter:* Cum legissemus, legissetis, legissent. *Futurô:* Cum legero, legeris, legerit. *Et Pluraliter:* Cum legerimus, legeritis, legerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Legere. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Legisse. *Futurô:* Lectum ire *vel* lecturum esse.

Verbo Impersonali, *Indicativô Modô, Tempore præsenti:* Legitur. *Præteritô imperfectô:* Legebatur. *Præteritô perfectô:* Lectum est *vel* fuit. *Præteritô plusquamperfectô:* Lectum erat *vel* fuerat. *Futurô:* Legetur.

[*Futurô perfectô:* Lectum erit.]

Imperativô Modô, Tempore præsenti: Legatur. *Futurô:* Legitor. *Optativô Modô, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam legeretur. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam lectum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Utinam legatur *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum legatur. *Præteritô imperfectô:* Cum legeretur. *Præteritô perfectô:* Cum lectum sit *vel* fuerit. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum lectum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Cum lectum erit *vel* fuerit. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Legi. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Lectum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Lectum iri.

Gerundia vel Participialia Verba sunt hæc: Legendi, legendo, legendum. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Activo, *Præsens*, ùt: Legens. *Futurum*, ùt: Lecturus.

Sequitur Conjugatio Verbi Passivi, Legor.

LEgor, legeris *vel* legere, legitur. *Et Plural:* Legimur, legimini, leguntur. *Præteritô imperfectô:* Legebar, legebaris *vel* legebare, legebatur. *Et Pluralit:* Legebamur, legebamini, legebantur. *Præteritô perfectô:* Lectus sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Et Pluraliter:* Lecti sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt fuerunt *vel* fuêre. *Præteritô plusquamperfectô:* Lectus eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Et Plural:* Lecti eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Futurô:* Legar, legeris *vel* legere, legetur. *Et Plur.* Legemur, legemini, legentur.

[*Futurô exactô:* Lectus ero *vel* fuero, lectus eris *vel* fueris, lectus erit *vel* fuerit. *Et Plural:* Lecti erimus *vel* fuerimus, lecti eritis *vel* fueritis, lecti erint *vel* fuerint.]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundã & tertiam Personam: Legere, legatur. *Et Pluraliter:* Legamur, legimini, legantur. *Futurô:* Legitor tu, legitor ille. *Et Plural:* Legamur, legiminor, leguntor. *Optativô Modô, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Utinam legerer, legereris *vel* legerere, legeretur. *Et Pluraliter:* Utinam legeremur, legeremini, legerentur. *Præteritô perfectô &*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ctô & plusquamperfectô: Utinam lectus essem *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Plural:* Utinam lecti essemus *vel* fuissemus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. *Futurô:* Utinam legar, legaris *vel* legare, legatur. *Et Plura:* Utinam legamur, legamini, legantur. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum legar, legaris *vel* legare, legatur. *Et Plural.* Cum legamur, legamini, legantur. *Præteritô imperfectô:* Cum legerer, legereris *vel* legerere, legeretur. *Et Plur.* Cum legeremur, legeremini, legerentur. *Præteritô perfectô:* Cum lectus sim *vel* fuerim, sis *vel* fueris, sit *vel* fuerit. *Et Pluralit:* Cum lecti simus *vel* fuerimus, sitis *vel* fueritis, sint *vel* fuerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum lectus essem *vel* fuissem, esses *vel* fuisses, esset *vel* fuisset. *Et Plur.* Cum lecti essemus *vel* fuissemus, essetis *vel* fuissetis, essent *vel* fuissent. *Futurô:* Cum lectus ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. *Et Plur.* Cum lecti erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Legi.

[*Hic notanda est* poëtica Paragoge, *quæ frequens est apud* Terentium, *& reliquos* Comicos: *cùm à fine Passivi Infinitivi, præsentis Temporis, accidit litera* r, *ùt:* Inter bonos, benè agier oportet.]

Præteritô perfectô & plusquamperfectô: Lectum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Lectum iri. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Passivo; *Præteritum, ùt:* Lectus. *Futurum, ùt:* Legendus.

Conjuga Verbum Activ. Quartæ Conjugationis!

AUDIO, Verbum Activum, in Indicativo Modo dictum, Temporis præsentis, Numeri singularis, Figuræ Simplicis, Personæ primæ, Conjugationis quartæ: quod conjugabitur sic: Audio, audis, audit. *Et Plur:* Audimus, auditis, audiunt. (*Sic:* Venimus, *à* venio, *&* invenio.) *Præteritô imperfectô:* Audiebam, audiebas, audiebat. *Et Plur.* Audiebamus, audiebatis, audiebant.

[Veteres *hæc sine* e *litera pronunciabant, dicentes* Nutribam, scibam, insanibam: *pro* insaniebã, sciebam, nutriebam.]

Præteritô perfectô: Audivi, audivisti, audivit. *Et Plural:* Audivimus, audivistis, audiverunt *vel* audivêre.

[*Et* Audivi, audiisti *vel* audîsti, audît, &c. *Per Syncopen:* Scii, sciisti *Per Synæresin:* Scîsti *A* Venio *dicis in Præteritô perfectô* veni, *primâ Personâ: &* venimus, *primâ plurali. Sic dices:* Inveni, adveni: invenimus, advenimus]

Præteritô plusquamperfectô: Audiveram, audiveras, audiverat. *Et Plur.* Audiveramus, audiveratis, audiverant. (Audieram, nutrieram, *per Syncopen*) *Futurô:* Audiam, audies, audiet. *Et Pluralit:* Audiemus, audietis, audient.

[*Futurô exactô, Indicativi Modi:* Audivero, audiveris, audiverit. *Et Pluraliter:* Audiverimus, audiveritis, audiverint.]

Imperativô Modô, Tempore Præsenti: ad secundã & tertiam Personam: Audi, audiat. *Et Pluraliter:* Audiamus, audite, audiant. *Futurô:* Audito tu, audito ille. *Et Pluraliter:* Audiamus, auditote, audiunto *vel* audiuntote. *Optativô Modo, Tempore Præsenti: & Præteritô imperfectô:* Utinam audirem, audires, audiret. *Et Plural:* Utinam audiremus, audiretis, audirent. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam audivissem, audivisses,

 audi-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

audivisset. *Et Pluralit:* Utinam audivissemus, audivissetis, audivissent. *(Vel* Audîssem, audîsses, audîsset, *per Syncopen.) Futurô:* Utinam audiam, audias, audiat. *Et Pluralit:* Utinam audiamus, audiatis, audiant. *Conjunctivô Modô, Tempore Præsenti:* Cum audiam, audias, audiat. *Et Pluraliter:* Cum audiamus, audiatis, audiant. *Præteritô imperfectô:* Cum audirem, audires, audiret. *Et Plura:* Cum audiremus, audiretis, audirent. *Præteritô perfectô:* Cum audiverim, audiveris, audiverit. *Et Pluralit:* Cum audiverimus, audiveritis, audiverint. (Audierim, *per Syncopen.) Præteritô plusquamperfectô:* Cum audivissem, audivisses, audivisset. *Et Pluralit:* Cum audivissemus, audivissetis, audivissent. *(Vel* audîssem, audiissem.) *Futurô:* Cum audivero, audiveris, audiverit. *Et Pluralit:* Cum audiverimus, audiveritis, audiverint. *(Vel* audiero, *per Syncopen.)*

[*Potentialis Modus iisdem vocibus & temporibus, quibus Subjunctivus, constat, significatione differt; Nam hic significationem Indicativi, altero Verbo Subjunctivo exhibet; ille, posse, debere, aut velle aliquid ostendit. Poterit sic conjugari Tempore præsenti:* Audio, *id est,* possum, debeo, & volo audire; *per omnes Personas, utrumque Numerum. Præteritô imperfectô:* Audirem; *id est,* poteram, debebam *vel* deberem, volebam *vel* vellem audire. *Præteritô perfectô:* Audiverim, *id est,* possum *vel* debeo audivisse. *Præteritô plusquamperfectô:* Audivissem, *id est,* volueram, *vel* debueram audire. *Exempla hujus Temporis, in potentiæ significatione, rarô inveniri* Linacer *ait; quòd periphrases ejus magis usurpentur, ùt:* Potuerat venisse, potuisset dicere. *Futurô:* Audivero. *Futurum hujus Orationis maximè videtur in incerto, ob societatem quandam cum Futuro exacto, & Præterito ejusdem Modi: cum quo, ùt in voce, (præterquam in prima Persona) ita in significatione, ferè recurrit.*]

Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore Præsenti & Præteritô imperfectô: Audire. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Audivisse. *Futurô:* Auditum ire *vel* auditurum esse.

Verbô Impersonali, *Indicativô Modô, Tempore Præsenti:* Auditur. *Præteritô imperfectô:* Audiebatur. *Præteritô perfectô:* Auditum est *vel* fuit. *Præteritô plusquamperfectô:* Auditum erat *vel* fuerat. *Futurô:* Audietur. *(Futurô exactô:* Auditum erit.)

Imperativô Modô, Tempore præsenti: Audiatur. *Futurô:* Auditor. *Optativô Modo, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* Utinam Audirer. *Præteritô perfectô, & plusquamperfectô:* Utinam auditum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Utinam audiatur. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum audiatur. *Præteritô imperfectô:* Cum audiretur. *Præteritô perfectô:* Cum auditum sit *vel* fuerit. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum auditum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Cum auditum erit *vel* fuerit. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti & præteritô imperfectô:* audiri. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô.* auditum esse *vel* fuisse. *Futurô:* auditum iri. *Gerundia vel Participialia Verba sunt hæc:* audiendi, audiendo, audiendum. *Supina:* auditum, auditu. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Activo. *Præsens, ùt:* audiens. *Futurum, ùt:* auditurus.

Conjuga Verbum Passivum AUDIOR.

 Audior,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

AUDIOR, audiris *vel* audire, auditur. *Et Plural:* Audimur, audimini, audiuntur. *Præteritô imperfectô:* Audiebar, audiebaris *vel* audiebare, audiebatur. *Et Plural:* Audiebamur, audiebamini, audiebantur. *Præteritô perfectô:* Auditus ſum *vel* fui, es *vel* fuiſti, eſt *vel* fuit. *Et Plur.* Auditi ſumus *vel* fuimus, eſtis *vel* fuiſtis, ſunt fuerunt *vel* fuêre. *Præteritô pluſquamperfectô:* Auditus eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Et Plur.* Auditi eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Futurô:* Audiar, audieris *vel* audiere audietur. *Et Pluraliter:* Audiemur, audiemini, audientur.

[*Futurô perfectô:* Auditus ero *vel* fuero, auditus eris *vel* fueris, auditus erit *vel* fuerit. *Et Plur:* Auditi erimus *vel* fuerimus, auditi eritis *vel* fueritis, auditi erint *vel* fuerint.]

Imperativô Modô, Tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam Perſonam: Audire, audiatur. *Et Pluraliter:* Audiamur, audimini, audiantur. *Futurô:* Auditor tu, auditor ille. *Et Pluralit:* Audiamur, audiminor, audiuntor. *Optativô Modô, Tempore præſenti, & præteritô imperfectô:* Utinam audirer, audireris *vel* audirere, audiretur. *Et Plur:* Utinam audiremur, audiremini, audirentur. *Præteritô perfectô, & pluſquamperfectô:* Utinam auditus eſſem *vel* fuiſſem, eſſes *vel* fuiſſes, eſſet *vel* fuiſſet. *Et Pluralit:* Utinam auditi eſſemus *vel* fuiſſemus, eſſetis *vel* fuiſſetis, eſſent *vel* fuiſſent. *Futurô:* Utinam audiar, audiaris *vel* audiare, audiatur. *Et Pluralit:* Utinam audiamur, audiamini, audiantur. *Conjunctivô Modô, Tempore præſenti:* Cum audiar, audiaris *vel* audiare, audiatur. *Et Pluraliter:* Cum audiamur, audiamini, audiantur. *Præteritô imperfectô:* Cum audirer, audireris *vel* audirere, audiretur. *Et Pluraliter:* Cum audiremur, audiremini, audirentur. *Præteritô perfectô:* Cum auditus ſim *vel* fuerim, ſis *vel* fueris, ſit *vel* fuerit. *Et Plur:* Cum auditi ſimus *vel* fuerimus, ſitis *vel* fueritis, ſint *vel* fuerint. *Præteritô pluſquamperfectô:* Cum auditus eſſem *vel* fuiſſem, eſſes *vel* fuiſſes, eſſet *vel* fuiſſet. *Et Pluralit:* Cum auditi eſſemus *vel* fuiſſemus, eſſetis *vel* fuiſſetis, eſſent *vel* fuiſſent. *Futurô:* Cum auditus ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. *Et Plural:* Cum auditi erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. *Infinitivô Modô, ſine Numeris & Perſonis, Tempore præſenti & præteritô imperfectô:* Audiri. *Præteritô perfectô & pluſquam perfectô:* Auditum eſse *vel* fuiſse. *Futurô:* Auditum iri. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Paſſivo, *Præteritum, ut:* Auditus. *Futurum, ut:* Audiendus.

Quid eſt Verborum Anomalorum Conjugatio?

FERO, Verbum Anomalum, in Indicativo Modo dictum, Temporis præſentis, Numeri Singularis, Figuræ ſimplicis, Perſonæ primæ, Conjugationis Inconſequentis; quod conjugabitur ſic: Fero, fers, fert. *Et Pluralit:* Ferimus, fertis, ferunt. *Præteritô imperfectô:* Ferebam, ferebas, ferebat. *Et Pluraliter:* Ferebamus, ferebatis, ferebant. *Præteritô perfectô:* Tuli, tuliſti, tulit. *Et Pluraliter:* Tulimus, tuliſtis, tulerunt *vel* tulêre. *Præteritô pluſquamperfectô:* Tuleram, tuleras, tulerat. *Et Plural:* Tuleramus, tuleratis, tulerant. *Futurô:* Feram, feres, feret. *Et Plural:* Feremus, feretis, ferent.

[*Futurô perfectô:* Tulero, tuleris, tulerit. *Et Plurali-*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

I. 1623 9

Pluraliter: Tulerimus, tuleritis, tulerint]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundam & tertiam Personam: Fer, (*vel* feras,) ferat. *Et Pluraliter:* Feramus, feratis, ferant. *Futurô:* Ferto tu, ferto ille. *Et Pluralit.* Feramus, fertote, ferunto *vel* feruntote. *Optativô Modô, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam ferrem, ferres, ferret. *Et Pluraliter:* Utinam ferremus, ferretis, ferrent. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam tulissem, tulisses, tulisset. *Et Pluralit:* Utinam tulissemus, tulissetis, tulissent. *Futurô:* Utinam feram, feras, ferat. *Et Pluraliter:* Utinam feramus, feratis, ferant. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum feram, feras, ferat. *Et Pluraliter:* Cum feramus, feratis, ferant. *Præteritô imperfectô:* Cum ferrem, ferres, ferret. *Et Pluralit:* Cum ferremus, ferretis, ferrent. *Præteritô perfectô:* Cum tulerim, tuleris, tulerit. *Et Pluralit:* Cum tulerimus, tuleritis, tulerint. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum tulissem, tulisses, tulisset. *Et Pluralit:* Cum tulissemus, tulissetis, tulissent. *Futurô:* Cum tulero, tulerrs, tulerit. *Et Pluraliter:* Cum tulerimus, tuleritis, tulerint. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Ferre. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Tulisse. *Futurô:* Latum ire *vel* laturum esse.

Verbô Impersonali, *in Indicativo Modo, Tempore præsenti:* Fertur. *Præteritô imperfectô:* Ferebatur. *Præteritô perfectô:* Latum est *vel* fuit. *Præteritô plusquamperfectô:* Latum erat *vel* fuerat. *Futurô:* Feretur. *Imperativô Modô, Tempore præsenti:* Feratur. *Futurô.* Fertor. *Optativô Modô, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam ferretur. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam latum esset *vel* fuisset. *Futurô:* Utinam feratur. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum feratur. *Præteritô imperfectô:* Cum ferretur. *Præter: perf.* Cũ latũ sit *v.* fuerit. *Præt. plusqu. perf.* Cũ latũ esset *vel* fuisset. *Futurô:* Cum latum erit *vel* fuerit. *Infinitivô Modô, sine Numeris & Personis, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Ferri. *Præterito perfectô & plusquamperfectô:* Latum esse *vel* fuisse. *Futurô:* Latum iri. *Gerundia vel Participialia Verba sunt hæc:* Ferendi, ferendo, ferendum. *Supina:* Latum, latu. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Activo. *Præsens, ùt:* Ferens. *Futurum, ùt:* Laturus.

Conjuga Verbum Passivum FEROR.

FEROR, ferris *vel* ferre, fertur. *Et Pluraliter:* Ferimur, ferimini, feruntur. *Præteritô imperfectô:* Ferebar, ferebaris *vel* ferebare, ferebatur. *Et Pluraliter:* Ferebamur, ferebamini, ferebantur. *Præteritô perfectô:* Latus sum *vel* fui, es *vel* fuisti, est *vel* fuit. *Et Pluraliter:* Lati sumus *vel* fuimus, estis *vel* fuistis, sunt fuerunt *vel* fuêre. *Præteritô plusquamperfectô:* Latus eram *vel* fueram, eras *vel* fueras, erat *vel* fuerat. *Et Pluraliter:* Lati eramus *vel* fueramus, eratis *vel* fueratis, erant *vel* fuerant. *Futurô:* Ferar, fereris *vel* ferere, feretur. *Et Pluraliter:* Feremur, feremini, ferentur.

[*Futurô perfectô:* Latus ero *vel* fuero, latus eris *vel* fueris, latus erit *vel* fuerit. *Et Pluraliter:* Lati erimus *vel* fuerimus, lati eritis *vel* fueritis, lati erint *vel* fuerint.]

Imperativô Modô, Tempore præsenti, ad secundam & tertiam Personam: Ferre, feratur. *Et Pluraliter:* Feramur, ferimini, ferantur. *Futurô:* Fertor tu,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

tor tu, fertor ille. *Et Pluraliter*: Feramur, ferimi-nor, feruntor. *Optativô Modô, Tempore præſenti, & præteritô imperfectô*: Utinam ferrer, ferreris *vel* ferrere, ferretur. *Et Pluraliter*: Utinam ferremur, ferremini, ferrentur. *Præteritô perfectô & pluſquã perfectô*. Utinam latus eſsem *vel* fuiſsem, eſses *vel* fuiſses, eſset *vel* fuiſset. *Et Pluraliter*: Utinam lati eſsemus *vel* fuiſsemus, eſsetis *vel* fuiſsetis, eſſent *vel* fuiſsent. *Futurô*: Utinam ferar, feraris *vel* ferare, feratur. *Et Pluraliter*: Utinam feramur, feramini, ferantur. *Conjunctivô Modô, Tempore præſenti*: Cum ferar, feraris *vel* ferare, feratur. *Et Pluraliter*: Cum feramur, feramini, ferantur. *Præteritô imperfectô*: Cum ferrer, ferreris *vel* ferrere, ferretur. *Et Plural*: Cum ferremur, ferremini, ferrentur. *Præteritô perfectô*. Cum latus ſim *vel* fuerim, ſis *vel* fueris, ſit *vel* fuerit. *Et Pluralit*: Cum lati ſimus *vel* fuerimus, ſitis *vel* fueritis, ſint *vel* fuerint. *Præteritô pluſquamperfectô*: Cum latus eſſem *vel* fuiſſem, eſſes *vel* fuiſſes, eſſet *vel* fuiſſet *Et Pluraliter*: Cum lati eſſemus *vel* fuiſſemus, eſſetis *vel* fuiſsetis, eſsent *vel* fuiſsent. *Futurô*: Cum latus ero *vel* fuero, eris *vel* fueris, erit *vel* fuerit. *Et Pluraliter*: Cum lati erimus *vel* fuerimus, eritis *vel* fueritis, erint *vel* fuerint. *Infinitivô Modô, ſine Numeris & Perſonis, Tempore præſenti & præteritô imperfectô*: Ferri. *Præteritô perfectô & pluſquamperfectô*: Latum eſse *vel* fuiſse. *Futurô*: Latũ iri. Duo Participia trahuntur ab hoc Verbo Paſſivo. *Præteritum, ùt*: Latus. *Futurum, ùt*: Ferendus.

Da Conjugationem Verbi Subſtantivi SUM!

SUM, Verbum Anomalum & Subſtantivum, in Indicativo Modo dictum, Temporis præſentis, Numeri ſingularis, Figuræ ſimplicis, Perſonæ primæ, Conjugationis inconſequentis; quod conjugabitur ſic: Sum, es, eſt. *Et Pluraliter*: Sumus, eſtis, ſunt. *Præteritô imperfectô*: Eram, eras, erat. *Et Pluraliter*: Eramus, eratis, erant. *Præteritô perfectô*: Fui, fuiſti, fuit. *Et Pluraliter*: Fuimus, fuiſtis, fuerunt *vel* fuêre. *Præteritô pluſquamperfectô*: Fueram, fueras, fuerat. *Et Pluraliter*: Fueramus, fueratis, fuerant. *Futurô*: Ero, eris, erit. *Et Pluraliter*: Erimus, eritis, erunt.

[*Futurô perfectô*: Fuero, fueris, fuerit. *Et Pluraliter*: Fuerimus, fueritis, fuerint.]

Imperativô Modô, Tempore præſenti, ad ſecundã & tertiam Perſonã: Sim, ſis, ſit. *Et Pluraliter* Simus, ſitis *vel* eſte, ſint. *Futurô*: Eſto tu, eſto ille. *Et Pluraliter*: Simus, eſtote, ſunto *vel* ſuntote. *Optativô Modô, Tempore præſenti, & præteritô imperfectô*: Utinam eſsem, eſses, eſset. *Et pluraliter*: Utinam eſsemus, eſsetis, eſsent *Præteritô perfectô & pluſquamperfectô*: Utinam fuiſsem, fuiſses, fuiſset. *Et pluraliter*: Utinam fuiſsemus, fuiſsetis, fuiſsent. *Futurô*: Utinam ſim, ſis, ſit. *Et pluraliter*: Utinam ſimus, ſitis, ſint. *Conjunctivô Modô, Tempore præſenti*: Cum ſim, ſis, ſit. *Et pluraliter*: Cum ſimus, ſitis, ſint. *Præteritô imperfectô*: Cum eſsem, eſses, eſset. *Et pluraliter*: Cum eſsemus, eſsetis, eſsent. *Præteritô perfectô*: Cum fuerim, fueris, fuerit. *Et pluraliter*: Cum fuerimus, fueritis, fuerint. *Præteritô pluſquamperfectô*: Cum fuiſsem, fuiſses, fuiſset. *Et pluraliter*: Cum fuiſsemus, fuiſsetis, fuiſsent. *Futurô*: Cum fuero, fueris, fuerit. *Et pluraliter*: Cum fuerimus, fueritis, fuerint. *Infinitivô Modô, ſine Numeris*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

meris & Perſonis, Tempore præſenti & præteritô imperfectô: Eſse. *Præteritô perfectô, & pluſquamperfectô*: Fuiſse. *Futurô caret.*

[*Sed ſecundum eruditiores habet* fore *vel* futurum eſse.]

Gerundia vel Participialia Verba ſunt hæc: Eſſendi, eſsendo, eſsendum. *Supinis caret. Unum Participium habet, quod eſt*: Ens.

Conjuga Verbum Anomalum VOLO!

VOLO, Verbum Anomalum, in Indicativo modo dictum, Temporis præſentis, Numeri ſingularis, Figuræ ſimplicis, Perſonæ primæ, Conjugationis inconſequentis, quod conjugabitur ſic: Volo, vis, vult. *Et pluraliter*: Volumus, vultis, volunt. *Præteritô imperfectô*: Volebam, volebas, volebat. *Et pluraliter*: Volebamus, volebatis, volebant. *Præteritô perfectô*: Volui, voluiſti, voluit. *Et Pluraliter*: Voluimus, voluiſtis, voluerunt *vel* voluêre. *Præteritô pluſquamperfecto*: Volueram, volueras, voluerat. *Et Pluraliter*: Volueramus, volueratis, voluerant. *Futuro*: Volam, voles, volet. *Et pluraliter*: Volemus, voletis, volent. *Imperativo caret.*

[*At ſecundum* Diomedem *&* Aldum, *habet in Imperativo inſtantis*: Fac velis. *Et pluraliter*: Velimus, velitis, velint. *Futuro*: Velito, velit. *Et pluraliter*: Velimus, velitote, velint.]

Futurum non habet. Optativô Modô, Tempore præſenti, & præteritô imperfectô: Utinam vellem, velles, vellet. *Et pluraliter*: Utinam vellemus, velletis, vellent. *Præteritô perfectô & pluſquamperfectô*: Utinam voluiſsem, voluiſses, voluiſset. *Et pluraliter*: Utinam voluiſsemus, voluiſsetis, voluiſsent. *Futurô*: Utinam velim, velis, velit. *Et pluraliter*: Utinam velimus, velitis, velint. *Conjunctivô Modô, Tempore præſenti*: Cum velim, velis, velit. *Et Plural.* Cum velimus, velitis, velint. *Præteritô imperfectô*: Cum vellem, velles, vellet. *Et Pural*: Cum vellemus, velletis, vellent. *Præteritô perfectô*: Cum voluerim, volueris, voluerit. *Et Pluraliter*: Cum voluerimus, volueritis, voluerint. *Præteritô pluſquamperfectô*: Cum voluiſsem, voluiſses, voluiſset. *Et Pluraliter*: Cum voluiſsemus, voluiſsetis, voluiſsent. *Futurô*: Cum voluero, volueris, voluerit. *Et Pluralit*: Cum voluerimus, volueritis, voluerint. *Infinitivô Modô, ſine Numeris & Perſonis, Tempore præſenti & præteritô imperfectô*: Velle. *Præteritô perfectô & pluſquamperfectô*: Voluiſſe. *Futurô caret. Gerundia vel Participialia Verba ſunt hæc*: Volendi, volendo, volendum. *Supinis caret. Unum Participium habet, quod eſt*: Volens.

FINIS DONATI.

DE CONJUGATIONE VERBORUM IMPERSONALIUM.

VErbum Imperſonale eſt, quod nec Numeros diſtinctos, nec Perſonas habet, & à fronte non exigit Nominativum Perſonæ vel rei. Imperſonalia enim non tantùm terminatione; ſed etiam conſtructione dignoſcuntur. Eſt autem inventum causâ ornatûs & varietatis, quòd ſermo latinus uberior & copio-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

copiosior redderetur. Sunt Impersonalium duæ species; Activa & Passiva. Activa est, quæ habet formam & vocem Activorum. Passiva, quæ Passivorum figuram habet. Et exponuntur per Personas Pronominum, ùt: *Pudet me, te, illum:* sine quibus nihil significant. Impersonalia Activa, trinâ formâ terminantur: in *at, et, it.* Passiva, in *tur.*

Activæ vocis Impersonalium certus est Numerus; Passivæ verò vocis, fiunt ab omnibus Verbis Activis & Neutris, ùt: *Amatur, docetur, legitur, statur, bibitur, &c.*

In *at* finita, sunt Primæ Conjugationis.

Constat, constitit; Nyilván vagyon. *Juvat, juvit.* Segít. *Vacat, vacavit;* üresége vagyon. *Restat, restitit;* Hátra vagyon. *Præstat, præstitit;* Jobb. *Delectat, delectavit;* Gyönyörködtet.

In *et*, Secundæ Conjugationis.

Pœnitet, pœnituit; Meg-bánta. *Opportet, opportuit;* Szükség.

Mendacem opportet *esse memorem.*

Decet, decuit; Illik.

Salust. *Omnes homines summa ope niti* decet; *nè vitam silentiô transigant, veluti pecora.*

Tædet, tæduit, pertæsum est; Meg-úntam.

Nocet, nocuit; Árt.

Nam nulli tacuisse nocet; nocet *esse locutum.*

Liquet, sine præterito; Nyilván vagyon.

Displicet, displicuit; Nem tetszik.

Solet, solitum est; Szokott lenni.

Piget, piguit, & pigitum est; Restellem.

Nec pigitum est *parvos lares, humilesque subire.*

Pudet

Pudet, puduit, & puditum est; Szégyenlem.

Miseret, misertum est; Keserülöm.

Placet, placuit, placitum est; Tetszik.

Patet, patuit; Nyilván vagyon.

Licet, licuit, & licitum est; Szabad.

Libet, libuit, & libitum est; Tetszik.

Latet me; Én nem tudom.

In *it*, Tertiæ Conjugationis.

Incipit, incepit; El-kezdetett.

Conducit, conduxit; Használ.

Desinit, desivit, & desiit; Vége szakadt: meg-szünt.

Sufficit, suffecit; Elég vagyon.

Contingit, contigit; Történik.

Non cuivis hominum contingit *adire Corinthum.*

Confert, contulit; Használ.

Prodest, profuit; Használ.

Obest, obfuit; Árt.

Confit; Meg-lészen.

Accidit; Történik.

Cœpit, incipit; Kezdetik.

Malefit, malefactum est; Gonoszúl lészen.

Benefit, benefactum est; Jól-lészen.

Refert, retulit; Használ.

Interest, interfuit; Jelen lészen.

Competit, competiit, Illik.

Potest, potuit; Lehet.

Defit; Hijja vagyon.

Est, ùt: *Prudentis* est *multa dissimulare. Adduntur.*

Præterit me. Fugit me; Én nem tudom.

Hæc in *it*, sunt Quartæ Conjugationis, in Præsenti mediâ correptâ, in Præterito longâ.

Convenit, convenit; Illik.

Eve-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Evenit, evenit; Történik.
Expedit, expedivit; Használ.

Passivæ vocis Impersonalia:

Vivitur, curritur, servitur.
Legitur, dirigitur, consulitur.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur *uno.*

Conjugatur autem unâ solùm Personâ, quæ apparet tertiæ Personæ singularis, per singulos Modos & Tempora. Caret tamen Futurô, tàm Imperativi, quàm Infinitivi: itemque Participiis utriusque Temporis, & Gerundiis, atque Supinis, quædam etiam deficiunt.

PARADIGMA.

INdicativô *Modô, Tempore præsenti*: Pœnitet. *Præteritô imperfectô;* Pœnitebat. *Præteritô perfectô:* Pœnituit. *Præteritô plusquamperfectô*: Pœnituerat. *Futurô:* Pœnitebit. *Imperativô Modô, Tempore præsenti*: Pœniteat. *Optativô Modô, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô:* Utinam pœniteret. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Utinam pœnituisset. *Futurô:* Utinam pœniteat. *Conjunctivô Modô, Tempore præsenti:* Cum pœniteat. *Præteritô imperfectô:* Cum pœniteret. *Præteritô perfectô:* Cum pœnituerit. *Præteritô plusquamperfectô:* Cum pœnituisset. *Futurô.* Cum pœnituerit. *Infinitivô Modô, Tempore præsenti, & præteritô imperfectô*: Pœnitere. *Præteritô perfectô & plusquamperfectô:* Pœnituisse. *Gerundia*: Pœnitendi, pœnitendo, pœnitendum. Cæteris deficit. Pœnitens, apud Terentium, ùt: Pœnitens facti.

Erasmus, in Paraph Luc. 18. *Publicanus adeò* pudens *erat*, pœnitensque *sui.*

Conjuga in utroque Numero!

Me

Me pœnitet, te pœnitet, illum pœnitet. *Et Pluraliter*: Nos pœnitet, vos pœnitet, illos pœnitet. *Et sic deinceps.*

Impersonalia Passiva:

Impersonalia Passivæ formæ, casus Passivorũ adsciscunt, & in Activa voce commodè sic exponũtur: *A me pugnatur;* id est, *ego pugno. Legitur;* id est, *omnes legunt.* Et derivantur ab Activis & Neutris, à secunda Persona Indicativi, *a* literâ abjecta, & *tur* additâ. Conjugantur tamen in tertiis tantùm Personis singularibus. Præterita eorum recipiunt priora Supina suorum Verborum personalium, cum Verbo Substantivo *Est* vel *fuit*, ùt: *Amatum est* vel *fuit.* Paradigmata extant in Donato. Interest tamen inter Infinitivum Passivi Personalis, & Impersonalis Passivi. Infinitivũ Passivi personalis perfectũ sensũ ostendit, dum illi Verbũ conjungitur, ùt: *Amari volo.* Infinitivũ autẽ impersonalis Passivi, appositô etiam Verbô, tantùm Ablativum agentem requirit, ùt: *A me amari volo;* id est, *volo amare.* Et: *A me doceri volo*, id est: *volo docere.*

DE PARTICIPIALI VERBO.

Ex Linacro.

QUæ vocantur Participialia Verba? Participialia Verba vocantur, quæ aliàs Gerundia vel Supina dicta sunt, atque sic appellantur, eò quòd Participiis similia sunt, & ad differentiam Participialium Nominum. Atque ideò potiùs Participio, quàm Verbo annumeranda sunt; quòd Participiale Verbum, sicut Participium, capit à Nomine genera & casus: à Verbo, agendi vel patiendi, vel neutris significationem. Quæ sunt horum terminationes? Sunt quinque: *di*, ùt, *amandi: do*, ùt, *amando:*

dum,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

dum, ùt, *amandum*: *um*, ùt, *amatum*: *u*, ùt, *amatu*.

DE PARTICIPIALI NOMINE.

QUid eſt Nomen Participiale? Participialia Nomina vocantur Participia ipſa, quoties à propria ſignificatione (quia rem, ſeu ſignificationem Verbi, cum certo Tempore, Caſu, & Conſtructione ſignificant;) ſunt mutata, ùt: *Fugitans litiũ, appetens alieni, accidens, contingens, antecedens, conſequens, oriens, occidens*, pro ortu & occaſu, *profluens*, pro flumine; *continẽs, conſonans, circũſpectus, conſideratus, diſertus, cautus, tortus, ignotus, argutus, falſus, contentus, tacitus, profuſus, fluxus, ſcitus*, id eſt, *elegans, non taciturus*, id eſt, *non tacens*, vel *debens tacere*, *&c.* Aliàs quando ſuam ſignificationem retinent, Participia manent.

FORMULA FACIENDÆ ORATIONIS.

1. Vocativus inchoat Syntaxin, ſi in Oratione fuerit.
2. Deinde quære Nominativum, aut quod vice (Nominativi ponitur.
3. Poſt Nominativum accedat Verbum perſonale.
4. Verbum ſequatur obliquus caſus.
5. Adverbium ſtatim ſuum Verbum ſequitur.
6. Item poſt Nominativum ſequitur etiam Genitivus, & quævis dictio recta ſuum regentem.
7. Præpoſitiones cum ſuis caſibus conſtruuntur.
8. Infinitivus conſtruitur cum Verbis voluntariis, vel cum adjectivis.
9. Imperſonalia inchoant conſtructionem, ſine No- (minativo.
10. Participium habet conſtructionem ſui Verbi.
11. Interrogativum concordat cum Reſponſivo.
12. Conjunctio conjungit ſimiles Caſus & Modos.

REGU-

REGULÆ CONSTRUCTIONIS GENERALES.

DE NOMINE.

I. Adjectivum & Subſtantivum conveniunt Genere, Numerô, & Caſu, ùt:

Dealbatus paries. Mulier muta. Vivum cadaver.

II. Neutra vox Adjectivi Genitivum multò elegãtiùs exigit, ùt: *Multũ negotii dat homini egeſtas. Nil culpæ commerui. Satìs virium habeo. Plurimũ patrimonii decoxit. Quid turbæ inceptas.*

III. Duo Subſtantiva Nomina, diverſas res ſignificantia ita conjunguntur, ut alterum ſit Genitivi casûs, ùt:

Rumor populi ventô levior eſt.
Timor Domini eſt initium ſapientiæ.
Clementia Principis laudatur.

IV. Duo Subſtantiva, eandem rem ſignificantia, conjunguntur in eodem caſu, ùt:

Aurum, vitæ corruptela effoditur.
Paſtor Corydon ardebat Alexin.

V. Sæpe Adjectivum, aliud Subſtantivum ſubintellectum reſpicit, ùt:

Dulce ſatis humor. Triſte lupus ſtabulis. Fama malum.
Varium & mutabile ſemper Fœmina.
Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.

VI. Interrogatio & Reſponſio eodem fiunt caſu, ùt: *Quis pulſat fores? Petrus. Cujus eſt fundus? Vicini. Cui dediſti pecuniam? Paulo. Quem Authorem legis? Terentium. Quali uſus es Præceptore? Literatô.*

VII. Dum per Verbum quæritur, Verbo eſt reſpõdendum, ùt:

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Quid agitur domi? Cœnatur, laboratur.
Curâsti, quæ jusseram? Curavi.

VIII. Relativum, & quod ipsum præcedit, conveniunt Genere, Numerô, & quandoque casu, ùt:
Lectio, quæ non repetitur, facilè transit.
Te amo, qui me defendisti.
Mihi noces, qui te plurimùm juvi.
Seculum, in quo vivimus, deterrimum est.

IX. Comparativus regit Ablativum utriusque Numeri, sine Præpositione, ùt:
Formosior albâ hederâ. Albô corvô rarior.
Homine nihil miserius.
Nihil perniciosius Parentum execratione. Plato.

X. Superlativus Genitivo tantùm plurali, vel collectivo singulari construitur, ùt:
Tullius omnium eloquentissimus.
Scholasticus omnium vigilantissimus.
Aurum est omnium metallorum optimum.

XI. Partitiva, & quæ collectionem significant, genitivos plurales adsciscunt, ùt:
Neuter horum interfuit.
Uterque parentum colendus est.

XII. Quemcunque casum regit positivus, eundem regunt Comparativus & Superlativus ab ipso descendentes, ùt:
Tu mihi charus es. Nemo te mihi charior vivit.
Omnium mihi charissimus es.

XIII. Tàm & quàm, Positivis junguntur, sicut tantùm & quantùm, ùt:
Tàm doctus, quàm probus.
Tàm elegans, quàm eruditus.

XIV. Sæpè Substantivum exigit orationem Adjectivalem Genitivô casu, ùt:
Vir magnæ authoritatis. Adolescens bonæ indolis.
Scholasticus crassi ingenii.

XV.

XV. Adjectiva, quæ significant aliquid obtineri, desiderari, deesse, Genitivum exigunt, ùt:
Plenus vini. Liberalis pecuniæ. Satur omnium rerum. Cupidus rerum novarum.

XVI. Participia Nomina facta, Genitivum postulant, ùt: *Amans filii. Appetens alieni.*
Patiens operum juventus.

XVII. Adjectiva culpæ seu accusandi, vel damnandi, Genitivo junguntur, ùt: *Reus furti.*
Damnatus latrocinii. Accusatus sacrilegii.

XVIII. Verbalia in *or*, *trix*, *trivus*, & *sivus*, post se Genitivum regunt, ùt: *Ruptor fœderis. Efficax boni. Adjutrix nostræ industriæ.*

XIX. Adjectiva commodi & incommodi, similitudinis atque facultatis, Dativos adsciscunt, ùt:
Vir sapiens, *Urbi commodus*, *Utilis Reipublicæ.* Sermo *viro sapienti congruus.*
Proximus tibi. Gratus omnibus.

XX. Adjectiva, quæ certum magnitudinis modum significant, Accusativum exigunt ejus magnitudinis, ùt: *Liber crassus tres digitos.*

XXI. Adjectiva Nomina, Accusativum exigunt, per Synecdochen, ùt:
Curvus pedem. Mœstus vultum. Venusta faciem.

XXII. Adjectiva onerandi & exonerandi, dignus & indignus, cum Ablativo construuntur, ùt:
Vacuus curis. Dignus honore, laude.

XXIII. Multa Adjectiva regunt Ablativum: ùt:
Insignis formâ. Orbus parentibus.
Infirmus ætate. Clarus ingeniô.
Vinô gravis. Potens armis.

XXIV. Adjectiva quædam exigunt Ablativum cum Præpositione *à* vel *ab*, ùt:
Immunis à bello. A metu ocius.

Secun-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Secundus ab Hercule. Vacuus à metu.

XXV. Substantivum frequentissimè exigit orationem Adjectivalem, casu Ablativo, significantem laudem vel vituperium, ùt:

Homo mirâ eloquentiâ.
Adolescens compositis moribus.
Vir magna authoritate.

XXVI. Opus, frequentiùs cum Ablativo construitur, ùt:

Opus est huic tuô consiliô. Hìc artibus opus erit.
Cui eam rem factam opus fuerat.

XXVII. Temporis Nomina efferuntur in Accusativo, cùm durationem, seu continuum tempus significant; Ablativo verò, cùm non significant durationem, ùt:

Surrexit nocte intempesta.
Natus decem annos.
Non plus triduum, aut triduo.
Media nocte clamor factus est.

XXVIII. Nominibus locorum, Regionum, & Provinciarum adduntur Præpositiones, sicut & appellativis, sive Verbo in loco, de loco, ad locum, ùt:

Fuit in domo tuæ. In Sicilia. Venio in Urbem.
Vado in Græciam. Ex Italia profectus sum.
Petrus in Italiam venit. Proficiscitur ex urbe.

REGULÆ DE CONSTRUCTIONE VERBORUM.

I. Verbum Personale exigit ante se Nominativum ejusdem Numeri & Personæ, ùt:

Qui diligit castigationem, prudens erit.
Dominus abominatur cor perversum.
Odium excitat contentiones.

II. In

II. In Verbis primæ & secundæ Personæ, certus intelligitur Nominativus, ùt:

Domûs curam age. Tecum habita.
Oderis calumnias. Nosce teipsum.
Benemeritos honora. Coërce lingvam.

III. Item in Verbis exemptæ actionis, & in Verbis, *ajunt, dicunt, ferunt*, dissimulatur aliquando Nominativus; aliquando exprimitur per emphasim aut discretionem, ùt:

Pluit, tonat, ningit,
Fulgurat, fulminat, diescit.

IV. Aliquando tota oratio infinita vice Nominativi ponitur; aliquoties solus Infinitivus, aut dictio materialiter posita, ùt:

Virtus est vitium fugere.
Mentiri non est meum.
Legere & non intelligere, est negligere.

V. Duo vel plures Nominativi æquivalent plurali, ùt: *Pulvis & umbra sumus.*
Joannes & Petrus disputant.

VI Vocativi secundæ Personæ, Imperativis præponuntur, ùt:

Domine, serva nos, perimus!
Noli timere pusille grex!

VII. Verba Substantiva, Vocativa, & consimilia; Item, Verba composita, cum Nominibus gestûs, habent utrinque Nominativum, ùt:

Deus est justus. Ego vocor Paulus.
Didici hoc puer. Ignarus hoc feci.

VIII. Verba Infinitiva, cum Verbis Optandi, utrinque Nominativum habent, ùt:

Petrus studet videri dives.
Ego malo dives esse, quam haberi.

IX. Sum, quoties significat possessionem, aut ad aliquid

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

aliquid pertinere; Genitivum poſtulat, ùt:
Hic liber eſt Præceptoris.
Prudentis eſt multa diſſimulare.

X. Omne Verbum admittit Genitivum proprii Nominis ſignificantis locum, in quo fit actio, ùt: *Studes Vvitteberga. Natus eſt Noriberga. Natus Athenis. Sum Romæ.*

XI Verba Æſtimandi, Vendēdi, Accuſandi, Damnādi, Abſolvendi, Recordandi, Genitivis gaudent, ùt:
Parvi ducitur probitas.
Arguo te ruſticitatis. Non meminit promiſſi.

XII. Quodvis Verbum regere poteſt Dativum, præter *Juvo*, quod regit Accuſativum, ùt:
Medeor vulneri. Studeo Grammaticæ.
Aſſurgo ſeni. Juvo te.
Audaces fortuna juvat, timidosque repellit.

XIII. Verbum *eſt*, pro *habeo*, regit Dativum, aliquando geminos Dativos, ùt:
Eſt mihi fiſtula. Suus eſt error cuique.
Rarò mihi ſunt nummi. Hæc res eſt mihi honori.

XIV. Verba Tranſitiva cujuſcunque Generis Accuſativum exigunt ſignificantē id, quod patitur, ùt: *Amo Deum. Aro terram.*
Loquor verba: Oſculor Matrem.

XV. Sunt quæ geminum admittunt Accuſativum, ùt: *Docuit me literas. Poſco te pacem.*

XVI. Omnia Verba Activa acquiſitivè poſita, ultra Accuſativum, regunt Dativum, ùt:
Ago tibi gratias.
Indico ventri bellum.
Præfero virtutem divitiis.

XVII. Verba, quæ ſignificant Motum ad locum, aliquem Accuſativum poſtulāt Nominis proprii, citra Præpoſitionem, ùt:
Eo Romam. Ivit domum.

XVIII. Quodvis Verbum admittit Ablativum, ſignificantem qualecunque inſtrumentum, aut modum actionis, ùt:
Inficio panem crocô.
Munio urbem vallô. Spolio te veſte.

XIX. Verba, quæ ſignificant motum à loco, ſive per locum, admittunt Ablativum, ùt:
Diſceſſit Noribergâ. Venit rure.

XX. Verba Implendi, Onerandi, & his ſimilia, Ablativum adſciſcunt, eundem & *perſequor*, *afficio*, *naſcor*, *fruor*, *utor*, *victito*, exigunt, ùt:
Obruit ſe vinô. Vivit lacte.
Afficio te honore. Utor te familiariter.

XXI. Sed Verba Replendi, Abſtinendi, & Petendi, Ablativum adſciſcunt cum Præpoſitione, ut:
Libero te à metu.

XXII. Verba Paſſiva, cum ſuis Participiis, Ablativo conſtruuntur, cum Præpoſitione *à* vel *ab*, qui mutatur aliquoties in Dativum, ùt:
Rideris ab omnibus.
Amaris omnibus, vel ab omnibus.
Percutitur à Petro, Percuſſus ſum à Paulo.

XXIII. Verba Infinitivi Modi, à fronte Accuſativum exigunt, ùt:
Patrem rectè valere gaudeo.
Te ſtuduiſſe non pœnitebit.

XXIV. Infinitivus *Eſſe*, quem Caſum à fronte, eundem à tergo habet, ùt:
Malim dives eſſe, quàm haberi.
Malim me eſſe divitem, quàm haberi.

XXV. Duo

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

XXV. Duo Verba ita conjunguntur, ut alterum sit Infinitivi Modi, ùt:
Volo scribere. Cupio abire.

XXVI. Impersonalia Activa ante se non regunt Casum; post se Genitivum, Dativum, Accusativum, & Ablativum, cum Infinitivo ùt:
Civium refert tueri patriam.
Conducit Reipublicæ à sapientibus gubernari.
Uxorem decet ædes curare.
A noverca malè fit privignis.
Pœnitet me facti.

XXVII. Impersonalia Passiva, à fronte Ablativum agentem, cum Præpositione *à* vel *ab*, exigunt; à tergo casum sui Verbi, ùt:
A me consulitur.
Hac ætate ita luditur.
A me itur.

XXVIII. Prius Supinum construitur cum Verbo significante motum ad locum, ùt:
Eo cubitum. Abiit piscatum.

XXIX. Interdum cum Verbo *Est* absolutè ponitur, ùt:
Pugnatum est. Actum est.

XXX. Posterius Supinum construitur cum Nominibus Adjectivis, ùt:
Difficile creditu. Turpe dictu.
Res digna memoratu. Proclive factu.

XXXI. Gerundia omnia eosdem ferè casus habent post se, quos Verba habent, à quibus deducuntur, ùt:
Amandi te. Nocendo nemini.
Legendum Virgilium.

XXXII. Gerundia Genitivi Casùs, sequuntur Substantiva facultatem significantia, ùt:
Gratiâ discendi huc missus sum.
Modò est hora loquendi. Tempus dicendi.

XXXIII. Gerundia Accusativi Casûs annectuntur Verbis cum Præpositione, ùt:
Ibo ad videnda specula.
Eo ad audiendos sermones prudentum.
Veni ad redimendum te.

XXXIV. Gerundia Ablativi Casùs sequuntur Verbum, vel cum Præpositione, vel sine Præpositione, ùt:
Omnia conando docilis solertia vincit.
Codex ille legendo placet.
Memoria excolendo augetur.

XXXV. Participia eosdem ferè regunt Casus, quos Verba, à quibus descendunt, ùt:
Amans Deum. Amatus à Deo.

XXXVI. Ablativi sæpe carent rectore, ùt:
Carolo regnante Roma expugnata est.
Ferdinando Rege Austria à Turca miserè vastata est.

ADVERBIUM.

I. Adverbium Verbo latinè cohæret, ùt:
Actutum redi. Cœnas magnificè.

II. Vocandi Adverbia Nominum junguntur Vocativis, ùt:
O Melibœe. O sceleste.

CONJUNCTIO.

I. Conjunctio conjungit similes Casus, & similia Verba; & superiori sententiæ aliam annectit, ùt: *Divitiæ & paupertas à Deo.*
Odit tum literas, tum virtutem.

II. *Ut,*

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

II. *Ut*, Conjunctio causalis, adsciscit Conjunctivum; Si Præsens Verbum præcedat, Præsens Conjunctivum erit, ùt: *Jubeo, ut facias.*

III. Si Præteritum Verbum præcesserit, erit Conjunctivum Præteritum imperfectum, ùt:
Jussi, ut faceres.

PRÆPOSITIO.

I. Præpositiones cum suis casibus construuntur, ùt: *Ad Græcas Calendas.*
Ex cantu dignoscitur avis.

II. Cùm amittunt Præpositiones casus, fiunt Adverbia, ùt;
Clàm venit. Palàm peccavi.

INTERJECTIO.

I. O Exclamantis, admittit Nominativum, Accusativum, & Vocativum, ùt:
O vir fortis! O insignem impudentiam!

II. *Heu, proh*, cum Nominativo & Accusativo construuntur, ùt:
Heu prisca fides! Heu stirpem invisam!

III. *Hei, væ, ah*, cum Dativo, ùt:
Hei mihi! Ah tibi! Væ tibi!
Væ genti peccatrici!

M. MUZEUM KÖNYV-TÁRA

FINIS.

rius, quàm hoc sene: neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. Excogitatum est à quibusdam ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis cõstitueretur: id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes illius ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. At ille qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset, respondit, siquid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantũ eæ paterentur: sed neq; cũ quoquã de ea re collocuturũ, neq; coituru[illegible]. Sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiec[illegible] est. Neque multo post superior esse cœpit Antonius, ita ut Brutus et Cassius prouinciarum, quæ ijs neci[illegible]

dataeerant à cos s. desperat[illegible] exilium proficiscer[illegible] pecun[illegible] ceteris

liat[illegible] Brute[illegible]

cc[illegible] 12. 14. 2015. 17. 2018. 2020. 2021. 23. 2024 2027.

sequentur [illegible]

[illegible] esset Bruto

[illegible]